

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 342.951:339.543(043.2)

BODLEV SERGIU

RĂSPUNDEREA ADMINISTRATIVĂ ÎN DOMENIUL VAMAL

552.02 - DREPT ADMINISTRATIV

Rezumatul tezei de doctor în drept

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Universității de Stat din Moldova

Conducător de doctorat:

ZUBCO Valeriu, doctor în drept, conferențiar universitar

Referenți oficiali:

GUȚULEAC Victor, doctor în drept, profesor universitar (ISPCA)

BELECCIU Ștefan, doctor în drept, profesor universitar (AP „Ștefan cel Mare”)

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. ARSENI Alexandru, **președinte**, doctor habilitat în drept, profesor universitar (USM)
2. IACUB Irina, **secretar științific**, doctor în drept, conferențiar universitar (ISPCA)
3. GUCEAC Ion, doctor habilitat în drept, profesor universitar, academician (ICJPS)
4. BÎRGĂU Mihail, doctor habilitat în drept, profesor universitar (USEFS)
5. SMOCHINĂ Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar (ICJPS)
6. SLUSARENCO Svetlana, doctor în drept, conferențiar universitar (USM)
7. GUȘTIUC Andrei, doctor în drept, conferențiar universitar (ICJPS)

Susținerea tezei va avea loc la 27 decembrie 2023, la ora 10-00, în ședința Consiliului științific specializat D 552.02-23-117 din cadrul Universității de Stat din Moldova, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, cu adresa: mun. Chișinău, strada Academiei 3/2, sala nr.18.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Universității de Stat din Moldova, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei, la Biblioteca Națională a Republicii Moldova și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare: <http://www.cnaa.md/>

Rezumatul a fost expediat la 21.11.2023.

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat,
IACUB Irina, doctor în drept, conferențiar universitar

Conducător științific:

ZUBCO Valeriu, doctor în drept, conferențiar universitar

Autor:

BODLEV Sergiu

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	11
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	27
BIBLIOGRAFIE.....	34
LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI	36
ADNOTARE	39

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Evoluția istoriei a demonstrat o necesitate imperioasă a perfecționării continue a mecanismului legislativ, în strânsă legătură cu dezvoltarea economică și socială a societății, cu aprofundarea democrației și reorganizarea aparatului de stat.

Dreptul administrativ al Republicii Moldova a pus pe planul întâi, în actualele condiții istorice, o sarcină deosebit de complexă și de mare răspundere – protecția valorilor sociale și de drept. Deci nu este de mirare că anume în realizarea ei avem cele mai multe nereușite, dacă luăm în considerare tendința de creștere a litigiilor ce apar în sfera autorităților publice. După cum se știe, raportul dintre stat, în persoana organelor sale, și personalitate poartă un caracter complicat, îndeplinirea atribuțiilor autoritare de către organele de stat și persoanele cu funcții de răspundere din cadrul acestora deseori fiind însoțită de încălcarea drepturilor și libertăților cetățenilor.

În literatura juridică autohtonă nu există un studiu pluriaspectual al reglementărilor și problemelor privind la *răspunderea administrativ-disciplinară*, *administrativ-patrimonială* și *morală* a funcționarilor vamali și a autorităților vamale în domeniul dreptului vamal, deși importanța teoretică și practică a răspunderii respective nu poate fi pusă la îndoială. Acest aspect conduce la apariția unui număr considerabil de probleme, printre care:

- dezvăluirea evoluției dialectice și relevarea esenței *răspunderii administrative* în domeniul vamal la etapa actuală;

- aprecierea necesității și perspectivelor acestei instituții în asigurarea ordinii de drept în cadrul statului;

- elaborarea propunerilor pentru perfecționarea legislației în vigoare, în vederea consolidării instituției respective în dreptul administrativ și multe altele ce justifică actualitatea temei investigate.

Răspunderea administrativă în domeniul dreptului vamal este actuală și din alte considerente precum:

- în Republica Moldova, în plan teoretic, nu a fost abordată până acum problematica *răspunderii administrative în domeniul vamal* a factorilor de decizie, a funcționarilor vamali și a autorității vamale;

- democratizarea societății și tranziția la un stat de drept presupune o abordare teoretică corespunzătoare a problemelor de drept, ce ar corespunde normelor dreptului internațional unanim recunoscute, inclusiv a problemei *răspunderii administrative* a autorității vamale și a factorilor de decizie din cadrul acesteia, conceptual consfințită în Constituția Republicii Moldova.

Odată cu intrarea în vigoare a Codului administrativ al Republicii Moldova (în 2019), modernizarea Codului Civil al Republicii Moldova (în 2019), adoptarea noului Cod vamal al

Republicii Moldova (în 2021) și obținerea de către Republica Moldova a statutului de țară-candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană, principala prioritate a cercetării în domeniul răspunderii administrative în dreptul vamal este identificarea celor mai bune căi și metode de aplicare a noilor prevederi legislative racordate la cele mai bune practici europene din domeniu.

Răspunderea administrativă în domeniul vamal este o instituție distinctă și deosebită în cadrul răspunderii juridice, ținând cont de mecanismul său de aplicare, având în vedere evaluarea prejudiciului material și social, cauzat de actele administrative ilegale ale autorităților vamale și funcționarilor vamali. Mai mult, problemele ce intervin în cadrul răspunderii administrative în domeniul vamal au drept sursă lipsa mecanismelor de aplicare a actelor administrative, a contractelor administrative și a actelor administrative reale, inclusiv aplicarea dreptului discreționar al autorității vamale, care derivă, în primul rând, din lipsa clarității, exactității și exhaustivității reglementărilor din domeniu. În aceste condiții este important de a analiza integral atât particularitățile actelor administrative, cât și ale răspunderii administrative în domeniul vamal. Anume instituția răspunderii administrative în domeniul vamal permite persoanelor fizice și agenților economici, participanți la relațiile economice externe, compensarea prejudiciului material și moral cauzat.

Un aspect important ce merită evidențiat este faptul că, dacă în actuala doctrină juridică se regăsesc cercetări privind răspunderea disciplinară și materială ca instituție a dreptului civil, atunci răspunderea administrativă în domeniul vamal pentru activități administrative de natură să încalce un drept legitim sau o libertate stabilită prin lege reprezintă un teren mai puțin supus analizei. Respectiv, literatura de specialitate din domeniul dat este insuficientă. Cu toate acestea, răspunderea administrativă în domeniul vamal reprezintă cu siguranță o temă de cercetare actuală, novativă și multidimensională ce deschide noi orizonturi de cercetare.

Un argument care justifică cercetarea realizată și relevă importanța acesteia este că lucrarea științifică are la bază un amplu studiu privind răspunderea administrativă în domeniul vamal efectuat prin prisma legislației Republicii Moldova și axat pe identificarea faptelor administrative specifice reglementate de legislația națională administrativă (pentru neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu, pentru încălcarea normelor de etică și conduită, pentru pagubele materiale pricinuite în timpul ori în legătură cu îndeplinirea obligațiilor de serviciu), precum și definirea, delimitarea și caracterizarea acestora. Cercetarea aspectelor date prezintă interes, întrucât acestea pot constitui și fapte ilicite cauzatoare de prejudicii, ceea ce reprezintă o condiție esențială pentru aplicarea răspunderii administrative disciplinare și patrimoniale. De asemenea, aspectele privind prejudiciile cauzate prin activitate administrativă din domeniul dreptului vamal, care încalcă un drept legitim sau o libertate stabilită prin lege, necesită o abordare aparte, căci

determinarea și evaluarea prejudiciului moral și material cauzat constituie o sarcină complicată, dată fiind lipsa unor criterii clare de apreciere a acestuia.

Prin prisma celor expuse se relevă actualitatea temei, fapt ce impune efectuarea unui studiu amplu asupra răspunderii administrative în domeniul vamal sub aspect teoretic și practic, precum și formularea unor propuneri de *lege ferenda*, menite să eficientizeze cadrul legal existent.

Cele menționate *supra* sugerează motivul pentru care am ales ca subiect al cercetării de doctorat problema răspunderii administrative în domeniul vamal, cu diversele ei forme și manifestări. Or, actualele tendințe de sporire a importanței răspunderii administrative în domeniul vamal, a atingerii scopurilor acestei instituții și a recuperării daunelor materiale și morale impun necesitatea realizării unui studiu profund și multilateral.

Scopul și obiectivele tezei

Scopul studiului. În lucrarea de doctorat ne-am propus ca scop efectuarea unei investigații științifice asupra răspunderii administrative (disciplinare, patrimoniale, morale) în domeniul vamal în vederea fundamentării, identificării și analizei condițiilor generale și particularităților acesteia prin prisma legislației Republicii Moldova. Argumentarea catalogării răspunderii administrative în răspundere administrativ-disciplinară, administrativ-patrimonială și administrativ-contravențională (pentru Republica Moldova, începând cu 31 mai 2009, răspunderea contravențională ca formă distinctă a răspunderii juridice), inclusiv răspunderii morale a funcționarilor vamali.

Pentru îndeplinirea scopului enunțat au fost formulate următoarele **obiective de cercetare**:

- analiza comparativă a conceptelor, opiniilor, tezelor expuse în literatura de specialitate privind răspunderea administrativă, aplicată în domeniul vamal ca măsură de constrângere statală;
- analiza aplicării răspunderii administrative în domeniul vamal atât față de autoritatea vamală, cât și față de funcționarii publici din acest domeniu;
- identificarea și analiza subiectului activ și pasiv al răspunderii administrative aplicate în domeniul vamal;
- analiza conceptului de răspundere administrativ-disciplinară, divizarea ei de răspunderea disciplinară a angajaților autorității vamale care nu dispun de statutul de funcționar public;
- conștientizarea concepțiilor de aplicare a răspunderii administrativ-disciplinare față de funcționarii vamali;
- identificarea premiselor aplicării răspunderii administrativ-patrimoniale față de autoritatea vamală pentru prejudiciul produs prin actele administrative emise;
- studierea mecanismului juridic al activității de combatere a diverselor ilicite din domeniul vamal.

Ipoteza de cercetare. Majoritatea particularităților răspunderii administrative în domeniul vamal sunt și particularități ale răspunderii administrative pentru faptele care încalcă un drept legitim sau o libertate stabilită prin lege, instituție juridică ce se caracterizează prin anumite aspecte specifice, cum ar fi: calitatea distinctă și specială a subiecților, aplicarea normelor răspunderii administrative în domeniul vamal doar în cadrul unor activități legate de traversarea frontierei de stat, de relații economice externe sau care au tangență cu acestea etc.

Pentru a confirma sau a infirma ipoteza dată în procesul cercetării, au fost folosite mai multe surse bibliografice. A fost analizată legislația administrativă, îndeosebi *Legea cu privire la Serviciul Vamal* nr. 302 din 21.12.2017, *Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public* nr. 158-XVI din 04.07.2008, *Codul vamal al Republicii Moldova* nr. 95 din 24.08.2021.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Pentru a atinge scopul cercetării, au fost utilizate mai multe metode, urmărindu-se reflectarea conținutului lucrării într-un mod comprehensibil și bine fundamentat. Dintre acestea vom menționa:

- metoda *istorică*, datorită căreia s-a reușit cercetarea evoluției reglementării normative a răspunderii administrative în domeniul dreptului vamal în legislația națională și în cea internațională.
- metoda *sistemică* a fost aplicată pentru analiza contribuțiilor referitoare la instituția răspunderii administrative în domeniul dreptului vamal, atât la nivel național, cât și internațional, luând în considerare cele trei aspecte principale ale acesteia.
- metoda *juridico-formală* – care ne-a ajutat să elucidăm particularitățile formelor concrete de răspundere administrativă în domeniul vamal.
- metoda *logică* și procedeele acesteia, analiza și sinteza, folosite pe tot parcursul tezei, au contribuit la cercetarea profundă a esenței și a formelor concrete de răspundere administrativă în domeniul vamal.
- metoda *comparativă* – care ne-a ajutat să trasăm o paralelă între instituția răspunderii în domeniul vamal din Republica Moldova și instituția similară din alte țări.

Suportul doctrinar al cercetării este format din cele mai relevante studii în materie, semnate de cercetătorii:

- ✓ autohtoni, precum: Arseni A., Costachi Gh., Guceac I., Guțuleac V., Comarnițaia E., Zubco V., Cârnaț T., Orlov M., Negru B., Creangă I., Smochină A., Belecciu Șt., Erhan Ia. Guștiuc A., Cauia Al., Bîrgău M., Aramă E., Buga L., Mocanu I., Baltag D., Nichifor R., Cozma D., Popa V., Harbuz A., Mostovei T., Țurcan S., Ungureanu V., și alții;
- ✓ din România, precum: Iorgovan A., Vedinaș V., Alexandru I., Hotcă M., Craiovan I., Teodorescu A., Negulescu P., Dabu V., Bărsan M., Tofan C., Trăilescu A., Tarangul E.D.,

Țiclea A., Dabu V., Dănișor D.C., Dongoroz V., Popa V., Prisăcaru V., Poenaru Iu., Călinoiu C., Popescu R.M., Mocanu-Suciu, A., Safta M., Puie O., Ștefan E.E., Slăniceanu I.P., Suceavă, I., Moldovan A.T. și alții;

✓ din Ucraina și Federația Rusă, precum: Agabalaev, M.I., M.I. Polyanski, V., Starilov, Iu., Gabricidze, B.N., Cerneavski, A.G., Vaculenko, A., Golovin, V., Serdiucova, N., Halipov, S.V., Rogatîh, L., Timoșenko, I. V., Tolcușchin A.V., A.B. Nozdraciou A.F., Ovseanko, D. M. etc.;

✓ din alte țări Europene, precum: Aubby, J.-M., Drago, R.Duez, P., Duguit, P., Dupuis G., Lalou, H., Laubadere, A., Reid, K.A., Rivero, J., Waline, J., Savatier, R., Schwarze, J., Vedel, G., Waline, M., Ziller, J., Massimo, F., White, R.C.A. și alții.

Fundamentul teoretic al cercetării a fost suplimentat cu un considerabil suport normativ (format din legislația Republicii Moldova și a României) și internațional (format din acte europene care reglementează răspunderea administrativ-disciplinară cât și administrativ-patrimonială atât a funcționarilor vamali cât și a autorității vamale) și jurisprudențial (Hotărîri ale Curții Constituționale din Republica Moldova), de opiniile Comisiei de la Veneția legate de răspunderea administrativă a funcționarilor publici.

Noutatea științifică și originalitatea rezultatelor obținute rezidă în faptul că teza de doctorat se plasează printre primele lucrări axate pe cercetarea răspunderii administrative în domeniul vamal, și anume: a răspunderii administrativ-disciplinare, răspunderii administrativ-patrimoniale și răspunderii contravenționale a funcționarului public cu statut special – funcționar vamal, precum și răspunderii administrativ-patrimoniale a autorității vamale în raport cu statutul juridic al altor categorii de angajați și funcționari publici din administrația publică. Lucrarea este orientată spre cercetarea caracteristicilor și condițiilor esențiale ale răspunderii administrative în domeniul vamal, spre identificarea tipurilor de răspundere administrativă, a trăsăturilor răspunderii administrative în domeniul vamal, a tipurilor de subiecți ai răspunderii administrative în raporturile delictuale care apar între subiecții autorității vamale și participanții la relațiile economice externe, precum și caracterizarea specificului răspunderii în domeniul vamal cu exemplificarea cazurilor de răspundere administrativă prin prisma practicii instanțelor de judecată naționale, a Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) etc.

Noutatea cercetării se exprimă și prin identificarea imperfecțiunilor legislative în domeniu, precum și formularea propunerilor de *lege ferenda* în vederea îmbunătățirii cadrului normativ existent.

Problema științifică importantă soluționată, constă în identificarea și determinarea celor mai importante caracteristici specifice răspunderii administrative pentru faptele frauduloase admise

de către funcționarii vamali, răspunderea administrativ-patrimonială a autorității vamale pentru limitele serviciului public, răspunderea solidară a funcționarului vamal și a autorității vamale pentru prejudiciile cauzate prin acte normative, acte administrative individuale, acte reale, contracte administrative cât și operațiuni administrative, dezvoltarea teoriei răspunderii funcționarului vamal și a autorității vamale, fapt ce ar permite conturarea regimului juridic al răspunderii administrativ-disciplinare, administrativ-patrimoniale a acestora, moment necesar fundamentării măsurilor de optimizare a legislației din Republica Moldova, inclusiv prin formularea unor propuneri de *lege ferenda*.

Importanța teoretică a lucrării. Importanța teoretică a acestei teze constă în studierea, prin prisma dreptului administrativ, atât a răspunderii administrativ-disciplinare a funcționarului vamal (funcționar public cu statut special) pentru abaterile disciplinare, admise în procesul de executare a obligațiilor de serviciu, cât și a răspunderii administrativ-patrimoniale a autorității vamale pentru prejudicii produse prin acte normative, acte administrative individuale, acte reale, contracte administrative cât și operațiuni administrative, a conținutului și particularităților sale, răspunderii solidară a autorității vamale cu funcționarul vamal, cumulul răspunderii administrativ-disciplinare și administrativ-patrimoniale a funcționarilor vamali cu alte forme ale răspunderii administrative. Pe această cale intenționăm să contribuim distinct la perfecționarea unei instituții juridice importante din dreptul administrativ, cum ar fi răspunderea administrativă în domeniul vamal.

Valoarea aplicativă a lucrării. Prezenta teză de doctorat reprezintă o sursă importantă de documentare în primul rând pentru practicienii dreptului, putând servi ca un suport necesar în perfecționarea mecanismelor aplicării instituției răspunderii administrative în domeniul vamal. În special, teza prezintă o valoare aplicativă pentru funcționarii vamali, deoarece le va permite să identifice: circumstanțele în care intervine răspunderea administrativ-disciplinară, administrativ-patrimonială; condițiile de antrenare a răspunderii administrativ-patrimoniale a autorității vamale pentru prejudicii produse prin acte normative, acte administrative individuale, acte reale, contracte administrative cât și operațiuni administrative, precum și a funcționarilor vamali; cerințele răspunderii solidară a autorității vamale cu funcționarul vamal, cumulul răspunderii administrativ-disciplinare a funcționarilor vamali cu alte forme ale răspunderii administrative.

Lucrarea de doctorat reprezintă un studiu care urmează să suplinească doctrina autohtonă în domeniu, servind suplimentar drept suport important pentru desfășurarea procesului de studii universitare și postuniversitare, pregătirii tinerilor specialiști din cadrul Serviciului Vamal și sporirea nivelului profesional al funcționarilor vamali.

Aprobarea rezultatelor

Ideile de bază ale tezei de doctorat au fost examinate și discutate în cadrul conferințelor științifice naționale și internaționale, la care autorul a luat parte, precum și la seminarele metodice desfășurate în cadrul Facultății de Drept și Administrație Publică a Universității de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul, la orele de avansare a nivelului profesional, realizate de funcționarii vamali din cadrul Biroului Vamal „Sud”.

Publicațiile la tema tezei sunt în număr de peste 20, dintre care 2 articole au fost publicate peste hotarele Republicii Moldova, (inclusiv un articol în limba engleză) în reviste științifice și comunicări la foruri științifice.

Volumul și structura tezei. Teza cuprinde: Introducerea, 3 capitole, Concluzii generale și recomandări, Bibliografia din 256 titluri și 4 anexe. În total, volumul lucrării este de 153 pagini.

Cuvinte-cheie: abatere disciplinară, act de procedură, cercetare, convingere, constrângere, drept vamal, funcționar public cu statut special, răspundere administrativ-disciplinară, răspundere administrativ-patrimonială, probe, patrimoniu, serviciu vamal.

CONȚINUTUL TEZEI

Teza de doctor este structurată în concordanță cu problema științifică investigată, cu scopul și obiectivele propuse. Lucrarea este alcătuită din Adnotare (în limbile română, rusă și engleză), Lista abrevierilor, Introducere, urmată de 3 capitole, Concluzii generale și recomandări, Bibliografie, încheindu-se cu Declarația privind asumarea răspunderii și Curriculum vitae. Studiul realizat oferă o analiză deplină a sistemului și statutului juridic al autorităților administrației publice ce exercită competențe de administrare fiscală, după cum urmează:

Introducerea cuprinde reperele conceptuale ale tezei cu privire la: actualitatea și importanța temei cercetate, gradul de cercetare a temei, scopul și obiectivele lucrării, ipoteza de cercetare lansată spre verificare, sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese, noutatea științifică a lucrării, identificarea problemei științifice propuse spre soluționare, importanța teoretică și valoarea aplicativă a tezei, precum și suportul științific privind aprobarea rezultatelor cercetării.

Capitolul 1 al tezei, intitulat ***Analiza doctrinelor și a prevederilor normative privind răspunderea administrativă în domeniul vamal***, este consacrat analizei viziunilor doctrinare asupra răspunderii administrative în domeniul administrației publice – atât a funcționarilor vamali cât și a autorității vamale. În vederea conturării unui tablou cât mai clar și concret al gradului de cercetare a temei date în literatura de specialitate, capitolul este structurat în două compartimente, în funcție de gruparea surselor utilizate, în calitate de suport doctrinar după aspectele abordate, și anume: analiza concepțiilor doctrinare privind răspunderea administrativă pentru încălcarea normelor de drept din domeniul vamal, în interpretarea cercetătorilor autohtoni (*secțiunea 1.1*) și Analiza situației domeniului privind răspunderea administrativă pentru încălcarea normelor de drept din domeniul vamal în doctrina străină (*secțiunea 1.2*), finalizând cu concluzii la capitol (*secțiunea 1.3*)

În paragraful 1.1. și 1.2 al acestui capitol – Analiza concepțiilor doctrinare autohtone privind răspunderea administrativă pentru încălcarea normelor de drept din domeniul vamal și Analiza situației domeniului privind răspunderea administrativă pentru încălcarea normelor de drept din domeniul vamal în doctrina străină – am constatat că domeniul cercetat este complex și se află mai mult în dimensiunea dreptului administrativ, respectiv s-a pus accentul pe autorii din domeniul dreptului administrativ, însă fără a neglija doctrinarii din domeniul dreptului financiar și fiscal, apelând chiar și la reprezentanții științelor economice. A fost acordată atenția cuvenită, în primul rând, cercetătorilor din Republica Moldova, dar și cercetătorilor români, din Rusia cât și din alte țări.

În aceste comparimente se face o sistematizare a literaturii naționale și străine privind

problema răspunderii administrative în domeniul dreptului vamal. La fel, autorul tezei de doctor stăruie asupra unei analize a materialelor științifice referitoare la instituția răspunderii administrative în domeniul vamal publicate în alte state. Aici se impune preponderent menționarea surselor ce consacră problema în cauză, din spațiul CSI și cel al Uniunii Europene.

Pe baza aspectelor analizate, putem concluziona că răspunderea administrativă este o formă de răspundere juridică instituită prin normele de drept administrativ și apare în cazul săvârșirii unei fapte ilicite în cadrul dreptului administrativ. Prin urmare, se poate spune că răspunderea administrativă este o formă de răspundere autonomă care are caracteristici specifice și presupune aplicarea de sancțiuni administrative de către subiecții puterii executive persoanelor care au comis o abatere administrativă prevăzută de legislația administrativă. [19, p.140].

Răspunderea administrativă este o formă specială de răspundere juridică ce nu se încadrează în tiparele clasice ale răspunderii civile sau penale întrucât ea intervine numai în sfera relațiilor dintre administrație și cei administrați, ca urmare a încălcării normelor de drept administrativ, deci ca urmare a săvârșirii de abateri administrative.

De pe această poziție opinează și autorul В.Н. Савин, potrivit căruia specificul răspunderii juridice publice constă în faptul că ea cuprinde măsuri de răspundere morală, politică și juridică, iar subiecții sunt răspunzători față de cetățean, popor și colectivitate, de la care emană puterea publică .Asdfel, organele puterii de stat și demnitarii publici, fiind purtători ai puterii, poartă o răspundere publică în fața poporului, populației și cetățeanului pentru neexecutarea competențelor, a drepturilor și obligațiilor prevăzute de lege.[33, p. 66]

Cercetătorul I.Alexandru în lucrarea ''*Drept administrativ european*'' , ne sugerează faptul că răspunderea administrativ-disciplinară are caracter de sinteză, deoarece însumează și rezumă, în esență, totalitatea îndatoririlor de serviciu asumate de persoana respectivă prin încheierea contractului individual de muncă. Tot el, în ultima parte a lucrării vine cu un exemplu vast ce vizează practica Suediei. Aici el prezintă faptul că țara dată are, în domeniul funcției publice, o reglementare-cadru cu caracter sumar, ce privește drepturile și obligațiile specifice ale funcționarilor publici și răspunderea disciplinară. Aspecte importante, care țin de regimul juridic general aplicabil funcției publice sunt reglementate prin norme de dreptul muncii sau de reguli adoptate prin acorduri colective [1, p.376].

Cu părere de rău, abaterile care atrag răspunderea administrativ-disciplinară a funcționarilor publici la noi în țară nu sunt prestabilite printr-o listă exhaustivă într-un anumit act normativ (după modelul faptelor contravenționale). Desigur, dacă funcționarul public săvârșește o contravenție în timpul și în legătură cu sarcinile de serviciu, el răspunde contravențional și e sancționat cu amendă contravențională; dacă el săvârșește o faptă ilicită penală în timpul serviciului sau în legătură cu

atribuțiile funcției publice exercitate, răspunderea (ca și sancțiunea) e penală; dacă săvârșește o faptă ilicită civilă, prejudiciind patrimoniul unei persoane juridice sau fizice, unei autorități sau instituții publice, în timpul serviciului sau în legătură cu atribuțiile funcției publice exercitate, răspunderea lui (ca și sancțiunea) e civilă patrimonială.

În principiu (și fără nicio excepție), răspunderea administrativ-disciplinară a unui funcționar vamal apare atunci când acesta comite o "eroare profesională" printr-o conduită necorespunzătoare sau o omisiune (în cazul în care legea prevede acest lucru) care are ca efect periclitarea bunei funcționări a serviciului vamal pe care îl servește. Prin urmare, este o condiție prealabilă pentru sancționarea disciplinară a funcționarului vamal, ca acesta să comită o abatere profesională în exercitarea sau în legătură cu atribuțiile sale.

Sensul larg al răspunderii administrative presupune răspunderea instituită de normele dreptului administrativ, care antrenează și alte forme de răspundere decât cea administrativă.

Autorul A.F. Nozdraciov, menționează că atribuțiile organelor vamale se constituie din totalitatea responsabilităților față de stat și mediul de afaceri (persoanele participante la raporturile de drept vamal) și drepturile față de obiectul nemijlocit. Astfel, un element important al atribuțiilor organelor vamale, după părerea autorului îl constituie răspunderea. Fără răspundere atribuțiile organelor vamale nu ar fi avut o bază sigură de asigurare publică-juridică [34, p. 111].

Suntem într-un acord cu părerea dată și, chiar mai mult, am putea adăuga la acest compartiment că, răspunderea organelor vamale în cazul dat se prezintă ca o garanție, ori atribuțiile vor fi exercitate în limitele legii, fără abateri și devieri în aceste sens, care ar duce la anumite acțiuni abuzive din partea organelor vamale în detrimentul intereselor legale ale persoanelor fizice sau juridice, dar și a statului.

Sintetizând definițiile de mai sus, se poate spune că răspunderea administrativă este o instituție alcătuită dintr-o serie de norme juridice care reglementează raporturile juridice pe care autoritățile publice le pot încheia cu persoanele care încalcă sau neglijează legalitatea în anumite activități pe care le desfășoară în cadrul legii, în scopul garantării, respectării și promovării legalității (moralității, ordinii...) și a binelui public.

În temeiul celor prezentate în compartimente, se subliniază că noțiunii răspunderii în domeniul dreptului vamal i se pot atribui următoarele semnificații: răspunderea administrativă în domeniul dreptului vamal decurge dintr-un anumit rol – persoana răspunde pentru îndeplinirea îndatoririlor ce decurg din rolul pe care îl are, din funcția pe care o deține în cadrul unei anumite organizări; răspunderea administrativă în domeniul dreptului vamal – atunci când o persoană încalcă norma juridică ce o obligă la o anumită acțiune sau când persoana este obligată de lege să suporte o pedeapsă ori să repare paguba pricinuită; capacitatea de a răspunde – persoana îndeplinește

condițiile pentru a putea fi trasă la răspundere.

În concluzie, putem menționa că, răspunderea administrativă în domeniul dreptului vamal îmbracă două forme de bază: răspunderea administrativ-disciplinară și răspunderea administrativ-patrimonială, fiecare având un conținut propriu, o construcție sistematică, regim juridic aparte, toate de natură a înfățișa răspunderea administrativă ca pe o macroinstituție a dreptului administrativ.

Ca concluzie la capitolul 1, autorul afirmă că analiza materialelor științifice, normative autohtone și străine despre conceptul de răspundere în dreptul vamal, ne-a permis să deducem următoarele concluzii:

1. Răspunderea administrativă este o formă de răspundere a administrației publice pentru prejudiciile pe care le produce cetățenilor prin activitatea sa ilicită. Aceasta include în general abuzurile și încălcările de drepturi comise de autoritățile publice în îndeplinirea atribuțiilor lor legale. Această formă de răspundere este relativ nouă, comparativ cu răspunderea civilă și penală, și a apărut ca o necesitate în urma revoluțiilor burgheze franceze din secolul al XIX-lea. Înainte de aceasta, abaterile administrației erau sancționate prin norme de drept civil sau penal. Cu toate acestea, odată cu apariția statelor democratice, s-a constatat necesitatea de a institui o formă de răspundere specifică administrației, pentru a asigura protecția drepturilor și intereselor cetățenilor. Răspunderea administrativă poate fi angajată atunci când autoritățile publice sau funcționarii încalcă legea sau drepturile cetățenilor în cadrul activităților lor administrative. De obicei, răspunderea administrativă se manifestă prin obligația de a plăti daune sau de a restabili situația anterioară. În general, răspunderea administrativă este considerată a fi mai puțin severă decât răspunderea penală, dar mai strictă decât răspunderea civilă. De asemenea, în funcție de jurisdicție și de circumstanțe, pot exista diferențe semnificative în ceea ce privește normele și procedurile de aplicare a răspunderii administrative.

2. Constatăm faptul, că răspunderea administrativă este un subiect complex, iar subiectul pasiv al acesteia este adesea controversat. În ceea ce privește subiectul pasiv al răspunderii administrative, există mai multe opinii diferite. Unele opinii susțin că autoritatea publică în sine este subiectul pasiv al răspunderii administrative, în timp ce altele susțin că funcționarul public care a acționat în numele autorității publice este cel care ar trebui să răspundă. Există și alte opinii care susțin că subiectul pasiv al răspunderii administrative poate fi o combinație între autoritatea publică și funcționarul public care a acționat în numele său. În plus, unele jurisprudențe pot distinge între responsabilitatea directă a funcționarilor publici și responsabilitatea indirectă a autorităților publice. La moment nu există o abordare unanim acceptată a subiectului pasiv al răspunderii administrative și interpretarea acestui concept poate varia în funcție de contextul juridic și de jurisdicție.

3. După analiza efectuată, putem afirma poziția noastră cu privire la instituția răspunderii

administrative, precum și formele și persoanele responsabile de această formă de răspundere juridică. Răspunderea administrativă se bazează pe faptele ilicite administrative

4. Divizarea ilicitului administrativ servește drept temei de a delimita instituția răspunderii administrative în 3 categorii: răspunderea administrativ-disciplinară; răspunderea administrativ-patrimonială și răspunderea administrativ-contravențională.

6. Anume această divizare a răspunderii administrative va fi utilizată în următoarele capitole. În ce privește răspunderea administrativ-contravențională, atunci, odată cu intrarea în vigoare a Codului contravențional al RM a apărut o nouă formă a răspunderii juridice – răspunderea contravențională, care este instituția juridică de bază a dreptului contravențional și nu constituie obiectul cercetării în prezenta lucrare.

Capitolul 2 al tezei, cu genericul **Capitolul II** al prezentei teze de doctor se impune prin analiza de către autor al primul aspect al instituției răspunderii administrative în domeniul dreptului vamal, și anume cel ce vizează răspunderea administrativ-disciplinară, și ca atare a fost intitulat – **Aspecte teoretice și practice privind răspunderea administrativ-disciplinară în domeniul vamal**, în care se urmărește argumentarea utilității cercetării răspunderii administrativ-disciplinare în domeniul vamal. Structurat capitolul este constituit din 7 secțiuni (paragrafe) în funcție de subiectele importante abordate: Răspunderea administrativ-disciplinară - între concept și reglementare (*secțiunea 2.1*); Conținutul răspunderii administrativ-disciplinare în domeniul vamal (*secțiunea 2.2*), Angajarea răspunderii administrativ-disciplinare a funcționarilor vamali (*secțiunea 2.3*), Cumulul răspunderii administrativ-disciplinare a funcționarilor vamali cu alte forme ale răspunderii administrative (*secțiunea 2.4*), Reglementarea răspunderii administrative pentru încălcarea normelor de drept vamal în Republica Moldova și în alte state (*secțiunea 2.5*), Răspunderea administrativ-disciplinară pentru încălcarea normelor de drept din domeniul vamal. Aspecte de drept comparat (*secțiunea 2.6*) și *Concluzii*.

În prima secțiune al acestui compartiment, este prezentată o abordare de esență a trăsăturilor caracteristice ale răspunderii administrativ-disciplinare în domeniul dreptului vamal, fiind reflectată în acest context interferența acesteia cu domeniul dreptului administrativ, al dreptului muncii și teoriei generale a dreptului. Au fost elucidate particularitățile răspunderii administrativ – disciplinare a funcționarilor vamali cum ar fi că este o formă al răspunderii administrative; subiectul este funcționar public; are un caracter strict personal; sancțiunile se aplică de organele administrative; este specifică relațiilor de muncă.

În secțiunea a 2 al aceluiași capitol este reflectat conținutul răspunderii administrativ-disciplinare în domeniul vamal. Astfel, a fost statuat, că în dreptul administrativ, răspunderea administrativ-disciplinară a funcționarilor vamali este aceeași instituție juridică, acel ansamblu de

norme, conform cărora un funcționar vamal răspunde de actele și faptele sale prin care încalcă regulile de disciplină prevăzute pentru executare sau în legătură cu exercitarea funcțiilor publice în cadrul unor raporturi de subordonare ierarhică, raporturi de drept administrativ din domeniul organizării executării și executării legii.

Condiția săvârșirii abaterii disciplinare ca temei unic al răspunderii administrativ-disciplinare, trebuie înțeleasă în sens larg. Astfel, spre a răspunde disciplinar se impun a fi întrunite următoarele elemente constitutive ale abaterii disciplinare:

Obiectul: relațiile sociale de muncă, ordinea și disciplina la locul de muncă; este de precizat faptul că, pe de o parte există Legea nr. 158/2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, iar pe de altă parte există Codul de etică și conduită a funcționarului vamal. În opinia lui P. Negulescu, Statut provine de la cuvântul: "*stattutum*" de origine latină, care la rândul său derivă din verbul "*statuere*" care înseamnă a statua, a decide, a ordona [17, p. 162].

Latura obiectivă presupune fapta, acțiune sau inacțiune, care înfrânge obligațiile izvorâte din Legea nr. 302 cu privire la serviciul vamal, prin fișa postului și prin alte acte normative. Fapta ilicită, în cazul funcționarilor vamali constă în îndeplinirea necorespunzătoare sau neîndeplinirea atribuțiilor de serviciu, în opinia noastră. Prin fapta ilicită a funcționarului vamal săvârșită în afara atribuțiilor funcției publice, poate fi prejudiciată nu doar ordinea interioară și bunul mers al activității instituției din care face parte ci și imaginea pe care și-o formează despre instituție, cetățenii, persoanele juridice, societatea civilă în ansamblul ei.

Subiectul. Cât privește subiectul abaterii disciplinare, în cazul nostru acesta este calificat și anume funcționarul vamal, legal numit și în deplinătatea exercițiului prerogativelor sale. Părțile răspunderii administrativ-disciplinare, sunt ca în orice tip de răspundere, subiectul activ și subiectul pasiv al acesteia. Subiectul activ al răspunderii administrativ-disciplinare este autoritatea publică în a cărei competență cade sancționarea ilicitului administrativ, săvârșit de făptuitor, putând fi vorba despre: un organ (de regulă); un alt organ public (prin excepție); un funcționar vamal. Așa cum s-a apreciat în doctrină, subiectul activ al abaterii disciplinare, ce devine subiect pasiv în procesul tragerii la răspundere, poate fi, după caz, un organ al administrației publice, un funcționar public, o structura nestatală sau o persoană fizică ce nu este titulara unei funcții publice. [30, p. 93]

Latura subiectivă: vinovăția - directă și indirectă și culpa din ușurință sau nesocotință, se apreciază concret în funcție de pregătirea profesională, capacitatea, aptitudinile și experiența funcționarului vamal.

Așa cum este vinovăția definită în Codul penal, abaterea administrativă poate fi săvârșită cu intenție sau din culpă. Abaterea administrativă este săvârșită cu vinovăție, de unde rezultă că răspunderea administrativă se întemeiază pe culpă, fiind vorba de culpa organului administrativ *in*

eligendo, fie de culpa *in vigilando* [13, p. 364]

Este susținută opinia, exprimate de către cercetătoarea V. Vedinaș, că răspunderea administrativ-disciplinară apare ca fiind acea situație juridică, prin care se concretizează raportul sancționator fără caracter contravențional, stabilit între subiectul activ al faptei (autorul abaterii administrativ-disciplinare) și subiectul activ al răspunderii (autoritatea care aplică sancțiunea), în cazul săvârșirii cu vinovăție de către primul a unei abateri disciplinare. [32, p. 285].

Din definiția dată rezultă următoarele trăsături ale răspunderii administrativ-disciplinare:

- semnifică o situație juridică, adică un complex de drepturi și obligații corelative;
- reprezintă conținutul unui raport juridic sancționator fără caracter contravențional. Abaterea administrativă, din punctul de vedere al gradului de pericol social, se situează sub contravenție, care, la rândul ei, are un pericol social mai redus decât infracțiunea;
- părțile răspunderii administrativ-disciplinare sunt, ca la orice tip de răspundere, subiectul activ și pasiv al acesteia, fiind vorba despre:
  - a) subiectul activ al răspunderii, administrativ-disciplinare, care este autoritatea publică, de a cărei competență ține sancționarea ilicitului administrativ săvârșit de făptuitor,
  - b) subiectul pasiv al răspunderii care este autorul faptei ilicite, al abaterii administrative disciplinare. [32, p. 287]

Astfel, în baza celor expuse supra, se poate de concluzionat, că răspunderea administrativ-disciplinară a funcționarului vamal, fundamentată pe existența unui raport de drept administrativ, rezultat dintr-un act administrativ, poate fi definită ca aplicarea față de el a măsurilor administrativ-disciplinare, sancțiuni întrucupate în normele administrativ-juridice pentru diferite abateri și alte tipuri de fraude săvârșite de funcționarul vamal, exprimate prin acțiuni culpabile sau inacțiune.

Secțiunea a treia a capitolului (*2.3 Angajarea răspunderii administrativ-disciplinare a funcționarilor vamali*) privește nemijlocit problema angajari răspunderii administrativ-disciplinare a funcționarilor vamali.

Secțiunea debutează cu afirmația, că angajarea oricărei forme de răspundere juridică (administrativ-disciplinară, administrativ-contravențională sau administrativ-patrimonială) intră în sarcina unei persoane ce are calitatea de funcționar public (vamal) și în această calitate poate avea loc numai în ipoteza în care un astfel de lucrător al administrației își încalcă cu vinovăție îndatoririle de serviciu. În consecință, două sunt condițiile-premisă pe care legea le enunță pentru a putea fi angajată o anumită formă de răspundere juridică în sarcina funcționarului public:

- a) cel în cauză să încalce una sau mai multe dintre îndatoririle sale de serviciu;
- b) respectiva persoană să acționeze cu vinovăție, fiind deci exclusă angajarea vreunei forme de răspundere obiectivă în sarcina unui funcționar public în oricare dintre aceste situații.

Pentru ca un funcționar vamal să fie tras la răspundere administrativ-disciplinară, încălcarea normelor disciplinare *trebuie săvârșită* în timpul îndeplinirii îndatoririlor sale de stat sau în legătură cu îndeplinirea îndatoririlor de stat (vamale).

În cazul *răspunderii disciplinare* a funcționarului vamal public s-a apreciat, că avem de-a face cu o *formă a răspunderii subiective*, bazată pe ideea de culpă, de vinovăție în săvârșirea abaterii disciplinare a funcționarului public.[32, p. 295]

În urma Analizei actualului Regulament cu privire la efectuarea anchetei de serviciu, aprobat prin Ordinul 307-O din 02.07.2018 al Directorului General al Serviciului Vamal cât și Regulamentului cu privire la comisia de disciplină a funcționarilor publici din Republica Moldova, prevăzut în anexa nr.7 la Hotărârea Guvernului nr. 201 din 11 martie 2009, se constată că necesită măsuri de perfecționare, astfel se propune de completat cu principii de drept care urmează să guverneze activitatea comisiilor de disciplină:– *prezumția de nevinovăție, asigurarea dreptului la apărare, contradictorialitatea, proporționalitatea, legalitatea sancțiunii, unicitatea sancțiunii, motivarea sancțiunii, obligativitatea opiniei.*

Secțiunea a patra a capitolului II (*Cumulul răspunderii administrativ-disciplinare a funcționarilor vamali cu alte forme ale răspunderii administrative*) relatează despre cumulumul răspunderii administrativ-disciplinare cu răspunderea civilă delictuală care intervine ori de câte ori există o legătură directă între aspectul disciplinar și cel penal. Astfel, arată autorul D. Baltag, săvârșirea unei infracțiuni în legătură cu serviciul, îl scoate pe funcționarul public de sub incidența normelor răspunderii patrimoniale (răspunderea pentru daunele cauzate, și-l plasează în situația aplicării normelor de drept comun, privitoare la răspunderea civilă delictuală (atât pentru daunele efective cât și pentru beneficiul nerealizat) [2, p. 47].

Formele de răspundere juridică a funcționarilor vamali nu se exclud reciproc și există cazuri în care răspunderea disciplinară pentru aceeași infracțiune este cumulată cu alte forme de răspundere pentru aceeași faptă. În ceea ce privește cumulumul mai multor forme de răspundere, doctrina a stabilit că, uneori, un funcționar public poate fi considerat răspunzător cumulativ pentru două sau trei forme de răspundere juridică pentru aceeași faptă. *De lege lata*, numai răspunderea penală și cea contravențională nu pot fi cumulate, întrucât o faptă (ilicită) nu poate fi atât o infracțiune, cât și o contravenție. [5, p. 320].

Cea de-a cincea secțiune (*Reglementarea răspunderii administrative pentru încălcarea normelor de drept vamal în Republica Moldova și alte state*) este consacrată unei radiografii a gradului de reglementare a răspunderii administrative în normelor de drept vamal atât în Republica Moldova, în legislația altor state cât și cea comunitară.

În Secțiunea a șasea (*Răspunderea administrativ-disciplinară pentru încălcarea normelor de*

drept din domeniul vamal. Aspecte de drept comparat.) sunt expuse și cercetate aspecte de drept comparat care se referă la răspunderea administrativ-disciplinară pentru încălcarea normelor de drept din domeniul vamal.

Astfel, în baza celor expuse supra, se poate de concluzionat, că răspunderea administrativ-disciplinară a funcționarului vamal, fundamentată pe existența unui raport de drept administrativ, rezultat dintr-un act administrativ, poate fi definită ca aplicarea față de el a măsurilor administrativ-disciplinare, sancțiuni întrucipate în normele administrativ-juridice pentru diferite abateri și alte tipuri de fraude săvârșite de funcționarul vamal, exprimate prin acțiuni culpabile sau inacțiune.

În Secțiune a șasea (*Răspunderea administrativ-disciplinară pentru încălcarea normelor de drept din domeniul vamal. Aspecte de drept comparat*) sunt expuse și cercetate aspecte de drept comparat care se referă la răspunderea administrativ-disciplinară pentru încălcarea normelor de drept din domeniul vamal.

Efectuând un studiu comparativ al prevederilor legislației Republicii Moldova și a prevederilor legale ale statelor membre ale Uniunii Europene privind răspunderea administrativ-disciplinară a funcționarilor publici (în special a funcționarilor vamali), am ajuns la următoarea concluzie: la nivelul reglementărilor interne ale țărilor UE, funcționarul vamal este supus unor sancțiuni disciplinare mai severe în cazul nerespectării legislației decât funcționarii vamali din Republica Moldova. La această concluzie am ajuns după efectuarea unei analize comparative a legislației în state precum: România, Spania, Italia, Grecia, Franța. În statele sus-menționate normele legale prevăd răspunderea administrativ-disciplinară a funcționarilor vamali și, ca răspundere pecuniară, funcționarilor vamali li se poate reduce salariul, proporțional cu încălcarea comisă a legislației în caz de nerespectare a acesteia. În legislația română, care reglementează raporturile de răspundere administrativ-disciplinară a funcționarilor vamali, în mare parte se regăsesc cele din legislația din domeniu a Republicii Moldova, dar apare o sancțiune diferită de cea din Republica Moldova - diminuarea drepturilor salariale cu 5-20 % pe o perioada de până la trei luni.

Pe terenul dreptului administrativ, afirmă dr. Ion Popescu Slăniceanu, mai întâlnim răspunderea disciplinară într-o fizionomie specifică - răspunderea administrativ-disciplinară care constă în complexul de drepturi și obligații conexe, conținutul raporturilor juridice sancționatorii, stabilite de regulă, între un organ al administrației publice, sau după caz, un funcționar public și autorul unei abateri administrative (organ de stat, funcționar public, structură nestatală, persoană fizică) ce nu este contravenționalizată. După cum un funcționar poate răspunde penal, de pildă, în cazul săvârșirii unei infracțiuni de serviciu, se arată în lucrarea dată. [24, p. 403]

În concluzie se susține, că disciplina de serviciu în serviciul vamal reprezintă o condiție indispensabilă pentru buna desfășurare a procesului de muncă a funcționarilor serviciului vamal. Se afirmă că disciplina de serviciu în serviciul vamal își găsește pe drept poziția, după cum e situată de către autorii care s-au preocupat de această materie, între principiile fundamentale ale dreptului administrativ care în cadrul serviciului vamal contribuie la sporirea responsabilității funcționarilor și la creșterea calității în relația cu publicul. A fost formulată noțiunea pentru disciplina de serviciu în serviciul vamal considerând a fi ordinea necesară în cadrul executării raportului social de muncă și în cadrul unui colectiv determinat, rezultată din respectarea, de către cei care compun colectivul, indiferent de funcție sau postul deținut, a tuturor normelor obligatorii de conduită, care asigură desfășurarea, în condiții de eficiență, a procesului muncii.

În final, de către autorul tezei de doctor sunt întocmite constatări relevante de bază elaborate în urma cercetării prezentului capitol, sub formă de concluzii, cum ar fi că sintagma „*răspunderea administrativ-disciplinară*” a angajatului Serviciului Vamal, ca funcționar public cu statut special, este interpretată ca *o modalitate a răspunderii juridice, amplasată între răspunderea administrativă și răspunderea disciplinară, recunoscute în doctrină și în practică, ca forme distincte ale răspunderii juridice care poate avea loc în cazul comiterii cu vinovăție de către funcționarul Serviciului Vamal cu statut special a unei abateri disciplinare, prevăzute în statutul disciplinar, prin aplicarea de către organul împuternicit a unei sancțiuni disciplinare, prevăzute în actul administrativ nominalizat, respectând procedura reglementată în Codul administrativ, în Statutul disciplinar și în Codul de etică și conduită a funcționarului vamal.*

De asemenea, s-a concluzionat asupra particularităților răspunderii administrativ-disciplinară a funcționarilor vamali, că poate fi definită ca o răspundere cu caracter autonom, supusă unor reguli speciale, proprii, altele decât cele care sunt consacrate de Codul muncii și care guvernează regimul răspunderii funcționarilor vamali.

Răspunderea disciplinară a funcționarilor publici cu statut special din cadrul Serviciului Vamal se caracterizează prin faptul că este o răspundere juridică de drept public, se angajează numai pentru o abatere de la disciplina funcției publice cu statut special reglementată prin Legea cu privire la Serviciul Vamal nr. 302 din 21.12.2017 și care poate să fie unică sau în concurs cu o faptă penală sau civilă, se angajează numai după o procedură specială prevăzută de lege, se înfăptuiește numai dacă nu există o cauză care să o împiedice (cazul fortuit, legitima apărare etc.), se angajează pentru simpla încălcare a competenței funcționarului public cu statut special sau a interdicțiilor impuse de legiuitor prin stabilirea incompatibilităților funcției, indiferent dacă se cauzează un prejudiciu material sau moral.

S-a propus o nouă definiție a răspunderii administrativ-disciplinare în domeniul vamal, cum

ar fi: „Răspunderea administrativ-disciplinară a funcționarului vamal este o formă a răspunderii administrative, care survine în cazul săvârșirii unei abateri disciplinare, exprimată prin încălcarea de către funcționarii publici (vamali) a obligațiilor de serviciu și a normelor de conduită obligatorie prevăzute de lege.”

De asemenea, a fost propusă completarea Regulamentului cu privire la efectuarea anchetei de serviciu, aprobat prin Ordinul 307-O din 02.07.2018 al directorului general al Serviciului Vamal cât și Regulamentului cu privire la comisia de disciplină a funcționarilor publici din Republica Moldova, prevăzut în anexa nr.7 la Hotărârea Guvernului nr. 201 din 11 martie 2009, cu principii de drept care urmează să guverneze activitatea comisiilor de disciplină: *prezumția de nevinovăție; asigurarea dreptului la apărare; contradictorialitatea; proporționalitatea; legalitatea sancțiunii; unicitatea sancțiunii; motivarea sancțiunii, obligativitatea opiniei; cât și completarea articolului 52 din Legea nr.302 cu privire la Serviciul Vamal cu un nou alineat -”i) diminuarea drepturilor salariale cu 5-20 % pe o perioada de pînă la 3 luni”*.

Capitolul III a lucrării de doctorat, intitulat **Dimensiunea răspunderii administrativ-patrimoniale în domeniul vamal**, face o incursiune în problema răspunderii administrativ-patrimoniale în domeniul dreptului administrativ cât și a dreptului vamal: accepțiunea juridică a conceptului de răspundere administrativ-patrimonială în domeniul vamal (secțiunea 3.1), răspunderea administrativ-patrimonială a autorității vamale pentru prejudicii produse prin acte administrative individuale, normative cât și acte reale (secțiunea 3.2), răspunderea administrativ-patrimonială a funcționarilor vamali pentru limitele serviciului public (secțiunea 3.3), Răspunderea morală a funcționarilor vamali pentru ilegalitățile admise în timpul desfășurării activităților profesionale (secțiunea 3.4), Răspunderea administrativ-patrimonială pentru încălcarea normelor de drept din domeniul vamal - aspecte comparative (secțiunea 3.5) capitolul finalizînd cu un compartiment de sinteză și generalizare (secțiunea 3.6).

Prima secțiune (3.1. *Accepțiunea juridică a conceptului de răspundere administrativ-patrimonială în domeniul vamal*) conține o abordare cu titlu introductiv a instituției răspunderii administrativ-patrimoniale în domeniul vamal, pornind de la teoria răspunderii patrimoniale din dreptul administrativ.

După identificarea particularităților ce caracterizează răspunderea patrimonială a funcționarilor publici față de răspunderea din dreptul administrativ, este petrecută o analiză a sediului juridic a al acestei instituții, atît pe plan intern cât și internațional.

După părerea noastră, problema răspunderii administrativ-patrimoniale a organelor din sistemul administrației de stat pentru prejudiciile cauzate prin actele (inclusiv acte normative, acte administrative individuale, acte reale, contracte administrative cât și prin operațiuni administrative)

lor ilegale nu se poate pune în câmpul relațiilor de subordonare a acestor organe față de organele puterii de stat ori a relațiilor ierarhice dintre organele ce compun sistemul unde acționează răspunderea lor politică și administrativă, precum și răspunderea personală (administrativ-disciplinară și administrativ-patrimonială a funcționarilor), ci numai în cadrul raporturilor juridice patrimoniale dintre organele administrației de stat și alte organizații sau persoane fizice determinate, cărora, prin emiterea sau executarea unor astfel de acte, li s-ar încălca drepturile subiective și li s-ar cauza pagube materiale.

În cadrul acestor raporturi, răspunderea patrimonială a organelor administrației de stat conform legislației în vigoare apare ca o modalitate de sancționare a faptei ilicite prin mijloacele dreptului civil, în scopul de a se asigura respectarea legilor și drepturilor ocrotite de lege, precum și repararea pagubelor cauzate prin încălcarea lor, adică o așa-zisă etapă de trecere la contenciosul administrativ. [27, p. 21]

Pornind de la aceste momente, este oportună existența în zona de răspundere administrativă a autorităților vamale a principiilor răspunderii administrativ-patrimoniale: egalitatea tuturor în fața sarcinilor publice; solidaritatea socială care cere ca paguba suferită de unii cetățeni din cauza unui act de putere publică, făcut în interesul general, să fie preluată de colectivitate (adică de societate). Acest principiu menționează ca starea de echilibru permanent necesară bunului mers al statului și civilizației oricărui popor să nu fie nici ruptă, nici atinsă.

Răspunderea administrativ-patrimonială ar urma să aibă loc cu respectarea a cel puțin trei principii: legalitatea răspunderii, justiția și proporționalitatea răspunderii și principiul transparenței.

Răspunderea administrativ-patrimonială a administrației vamale este, după caz, subiectivă (cu vinovăție), sau obiectivă (fără vinovăție), dar că răspunderea pentru actele administrative ilegale este o răspundere pentru culpă, ilegalitatea actului constituind culpa administrației. Culpă autorității vamale reprezintă o condiție esențială pentru angajarea răspunderii administrativ-patrimoniale pentru actele administrative ilegale.

Ca trăsătură de bază a răspunderii administrativ-patrimoniale stă vinovăția sau culpa funcționarului vamal în cauză. Deci, în cadrul ei nu funcționează, ca regulă, prezumția de vinovăție, care spre exemplu îndeplinește însă un rol important la răspunderea civilă contractuală și delictuală. Pentru ca răspunderea funcționarului vamal care a cauzat prejudiciul să fie angajată este necesar ca fapta să fie imputabilă autorului ei, funcționarul vamal să fi avut o vină atunci când a săvârșit-o, să fi acționat cu vinovăție.

Astfel, în cazul răspunderii administrativ-patrimoniale, persoana vătămată poate introduce acțiune ori împotriva autorității pârâte, ori acțiune numai împotriva funcționarului, dacă solicită despăgubiri, ori acțiune contra ambilor. Realizarea deplină a contenciosului administrativ prin

puterea judecătorească este glasul cel mai important în materializarea principiului separării puterii în stat, care constituie principiul fundamental de existența a statului de drept în care personajul central este judecătorul. [16, p. 18]

Examinând legislația care reglementează răspunderea administrativ-patrimonială, a fost identificată următoarea definiție pentru răspunderea administrativ-patrimonială: „Răspunderea administrativ-patrimonială în domeniul vamal este o formă a răspunderii juridice cu caracter reparator, stabilită în scopul înlăturării daunelor, inclusiv morale, cauzate patrimoniului unei persoane fizice și/sau juridice, din contul autorității vamale, vinovate de cauzarea prejudiciului.”

Secțiunea a doua (*3.2 Răspunderea administrativ-patrimonială a autorității vamale pentru prejudicii produse prin acte administrative individuale, normative cât și acte reale*) este consacrată nemijlocit analizei răspunderii administrativ-patrimoniale a autorității vamale pentru prejudiciile cauzate prin actele sale administrative ilegale.

În baza cercetărilor doctrinei în raport cu legislația în vigoare, sa accentuat că în răspunderea administrativ-patrimonială se încadrează autoritatea publică (funcționarul public), o structură autorizată să presteze un serviciu public, care prin fapta (acțiunea sau inacțiunea) sa ilicită, culpabilă, atentează la integritatea drepturilor legitime ale persoanelor fizice și juridice, participante la relațiile economice externe, garantate de normele dreptului administrativ și constituțional.

Au fost identificate așa trăsături ale răspunderii administrativ-patrimoniale cum ar fi răspunderea patrimonială exclusivă a statului pentru prejudiciile cauzate prin orice erori judiciare, răspunderea patrimonială a autorității publice pentru pagubele cauzate prin acte administrative sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, cu posibilitatea introducerii în cauză a funcționarului vinovat de încălcarea legii, răspunderea patrimonială solidară a autorității publice și a funcționarilor pentru pagubele cauzate domeniului public ori ca urmare a proastei funcționări a serviciilor publice; răspunderea patrimonială exclusivă a autorității publice pentru limitele serviciului public [13, 461-462]. De fapt, opinia lui A. Iorgovan o considerăm întemeiată, deoarece exprimă transpunerea temeiului constituțional al contenciosului administrativ pentru daune, respectiv art. 53 al Constituției.

Răspunderea administrativă patrimonială a autorității publice poate fi o răspundere obiectivă, care intervine indiferent de vinovăția autorității publice răspunzătoare, adică ea se angajează în absența oricărui fapt culpabil, fiind o răspundere datorată prejudiciului cauzat, respectiv o răspundere subiectivă, ce implică culpa autorității publice răspunzătoare. [20, p. 291] Regulile responsabilității, așa cum s-a afirmat în doctrina franceză recentă, au rolul de determina în fiecare domeniu punctul de echilibru dintre drepturile subiective ale administrațiilor și

necesitatea vieții administrative și să tranșeze problemele de pură tehnică juridică, sub cele 4 puncte. Ca și în dreptul privat, se afirmă de autorii citați: ”responsabilitatea nu există dacă nu există un prejudiciu care a fost cauzat prin fapta unei persoane care suportă, cu patrimoniul său sarcina despăgubirii”. [11, p. 236]

Un ultim aspect, dezvoltat în această secțiune, este statuarea faptului, că răspunderea administrativ-patrimonială a autorității vamale, care este organ al administrației publice centrale, pentru daune cauzate prin actele lor de putere, de rând cu cele caracteristice și altor autorități ale administrației publice, este o formă de răspundere juridică de natură administrativă, care obligă statul, sau după caz, funcționarul public, la repararea pagubelor cauzate participanților la relațiile economice externe, printr-un act administrativ ilegal sau prin refuzul nejustificat de a rezolva o cerere privitoare la un drept recunoscut de lege sau la un interes legitim și care are un caracter exclusiv reparatoriu.

Următoarea secțiune a capitolului (*3.3 Răspunderea administrativ-patrimonială a funcționarilor vamali pentru limitele serviciului public*) cuprinde o analiză a răspunderii administrativ-patrimoniale a funcționarului vamal. Răspunderea administrativ-patrimonială apare atunci când un funcționar vamal, în îndeplinirea atribuțiilor sale, cauzează prejudicii materiale sau morale persoanelor fizice sau juridice care desfășoară activități economice externe, care traversează frontiera vamală, sunt implicate în derularea regimurilor vamale definitive și suspensive, precum și autoritatea vamală în care acționează, atât în cazul îndeplinirii legale a atribuțiilor sale funcționale, cât și în cazul neîndeplinirii sau îndeplinirii lor necorespunzătoare. În primul caz, autoritatea vamală suportă prejudiciul, dar în celelalte cazuri, atunci când un funcționar vamal nu și-a îndeplinit atribuțiile sau le-a îndeplinit în mod necorespunzător, atât autoritatea vamală, cât și funcționarul în cauză răspund din punct de vedere administrativ și patrimonial. Răspunderea solidară se bazează atât pe vinovăția autorității de a nu fi selectat cele mai bune persoane capabile să îndeplinească sarcina publică relevantă cât și pe vinovăția de a nu fi supravegheat suficient activitatea acestora prin intermediul supravegherii interne și al auditului intern.

Astfel, putem evidenția condițiile specifice și proprii ale răspunderii administrativ-patrimoniale a funcționarului vamal pentru fapta proprie:

a) În primul rând, persoana care a cauzat prejudiciul trebuie să fie un funcționar vamal al autorității vamale care a suferit prejudiciul, care are o relație de muncă cu autoritatea vamală și care are dreptul legal de a îndeplini această funcție;

b) În al doilea rând, chiar dacă legea nu prevede în mod expres acest lucru, fapta și prejudiciul trebuie să fi fost săvârșite în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu

exercitarea atribuțiilor sale, în caz contrar ar putea fi vorba de un delict care decurge din săvârșirea unei infracțiuni împotriva proprietății, cum ar fi furtul sau deturnarea de fonduri constatate prin sentința instanței penale. Prin urmare, este necesar să se stabilească cu exactitate care sunt atribuțiile de serviciu pe care persoana responsabilă le-a încălcat sau nu prin acte ilicite (comiterea) sau omisiuni (omisiunea de a acționa).

Trebuie să existe o legătură de cauzalitate între fapta ilicită și prejudiciu, întrucât, dacă fapta nu a cauzat prejudiciu sau dacă prejudiciul a fost cauzat de o altă cauză, nu mai există răspundere delictuală, ci poate răspundere contractuală.

În cele din urmă, vinovăția persoanei, numită și culpă în dreptul civil, trebuie să preia formă, ceea ce în dreptul civil se numește intenție (directă sau indirectă) sau culpă (cu sau fără previziune), adică imprudență și neglijență.

În concluzie se precizează, că funcționarea unui serviciu public se face nu numai prin acte, ci și pentru simple fapte și că oricât de bine organizat și supravegheat ar fi - un serviciu public - poate da naștere la daune, decurgând din simplele sale manifestări materiale. Așa fiind, cine trebuie să suporte aceste daune, particularul care le-a încercat în primul moment, ori administrația care le-a cauzat? [174, p. 448] În continuare, pentru a da răspuns la această întrebare, arată că, pentru a vorbi de responsabilitatea administrației dedusă din fapte, trebuie să stabilim o condiție *sine qua non*, că particularul vătămat să nu fi fost cauza directă sau indirectă a daunei, cu alte cuvinte să nu i se poată imputa nici o culpă. [28; p.449]

O altă secțiune a capitolului III este (*3.4 Răspunderea morală a funcționarilor vamali pentru ilegalitățile admise în timpul desfășurării activităților profesionale*) în care accentul este pus în mare parte pe ipostazele în care funcționarul vamal este pasibil de răspundere morală pentru faptele săvârșite în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Prejudiciul nepatrimonial (extrapatrimonial sau moral) în cazul drepturilor personalității este un prejudiciu neeconomic, de obicei temporar. Un astfel de prejudiciu presupune ca victima să fi resimțit efectiv o suferință morală sau fizică. [31, p. 26]

Repararea acestui prejudiciu nu constituie o compensare economică a unei valori patrimoniale, ci repararea satisfăcătoare a lezării unui drept fundamental al personalității. [Ibidem, p. 26]

De asemeni a fost sintetizată o definiție a responsabilității morale într-un sens restrâns care se propune a fi formulată după cum urmează: Răspunderea morală constituie raporturile juridice care apar între stat și funcționarii publici în raport cu încălcarea normelor morale și etice prestabilite, exprimată în obligația funcționarului public de a răspunde pentru fapta comisă și de a suporta consecințele prevăzute de lege. Conținutul răspunderii morale a funcționarilor publici

constituie aplicarea față de funcționarul public, în baza și în conformitate cu normele legale a măsurilor coercitive pentru încălcarea cu vinovăție a normelor etice și de conduită. Altfel spus, standardele de moralitate și principiile morale nu sunt doar apropiate de normele legale, ci devin parte integrantă a cadrului de reglementare, al mecanismului de reglementare. Acestea vizează nu numai modelarea comportamentului persoanei în viitor, ci și aplicarea de sancțiuni împotriva sa pentru încălcarea lor, care este tipică pentru responsabilitatea juridică. Răspunderea juridică vine întotdeauna ca o consecință a unei infrațiuni, și anume încălcări ale legii.

De către autor au fost identificate o serie de parametri necesari, care definesc punctele de vedere, caracteristicile persoanei umane, care formează atitudinea sa față de sensul și valorile legii, care, la rândul său, reflectă gradul de civilizație al societății, conținutul conștiinței sociale, gradul de dezvoltare spirituală și rigoarea fundamentelor morale în societate, cum ar fi decența, respectarea standardelor vieții sociale-politice, autonomie financiară, responsabilitatea, accesibilitatea, altruism, profesionalism, demnitatea, conștiință, echitate, patriotism, convingerea în necesitatea respectării stricte și executare legii, exigență, intoleranța față de violență, cultură profesională și morală, simțul datoriei, imparțialitate.

Întru a rezuma cele expuse supra, prejudiciile morale, în esența lor, nu se accentuează într-o stare de fapt, ci se reflectă la nivelul trăirilor psihice, iar aprecierea acestora, chiar și atunci când prezența lor este vizibilă, de obicei nu se poate face prin folosirea unor criterii obiective. Prejudiciile morale sunt supra realităților patrimoniale și extinderea lor nu poate fi stabilită decât prin aprecieri subiective, în care rolul definitiv, considerăm, este al instanței de judecată.

Secțiunea a cincea al capitolului III (*3.5 Răspunderea administrativ-patrimonială pentru încălcarea normelor de drept din domeniul vamal - aspecte comparative*) cuprinde o analiză asupra răspunderii patrimoniale a autorităților publice în doctrina statelor membre ale Uniunii Europene.

În urma unor analize ale teoriei franceze privitor la răspunderea patrimonială a autorităților publice, se poate de menționat că dreptul pozitiv francez consacră, după două sute de ani de practică jurisprudențială a Consiliului de Stat și a Tribunalului de Conflicte, existența unei răspunderi personale a agentului pentru faptele sale personale și a unei răspunderi a persoanelor publice în unul și același caz. Aceste două forme de răspundere nu se exclud reciproc, dimpotrivă, ele au apărut ca o garanție a reparării prejudiciului particularului, a drepturilor sale. În felul acesta și soluționarea de către instanțele de contencios administrativ dobândește semnificația unei garanții de drept public a drepturilor cetățeanului.

În această configurație, răspunderea administrativ-patrimonială a autorității vamale și a funcționarilor vamali pentru consecințele cauzate prin acte administrative ilegale ar constitui în dreptul Republicii Moldova un important mijloc de ocrotire a drepturilor patrimoniale a persoanelor

fizice cât și agenților economici, participanți la relațiile economice externe și un factor eficient de continuă perfecționare a legalității în activitatea autorității vamale și de perfecționare a activității aparatului administrativ.

În concluzie la acest compartiment, menționăm că, în dreptul comun există reguli generale și reguli speciale aplicabile unui sau altui contract civil, același este sistemul și în privința răspunderii administrativ-patrimoniale, care are ca suport legal prevederile Constituției, Codului administrativ, Codului civil, Legii nr. 158 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, Legii nr.302 cu privire la Serviciul Vamal etc.

Într-un final se conchide, că răspunderea administrativ-patrimonială a funcționarilor vamali indică obligația lor de repara prejudiciul cauzat participanților la relațiile economice externe, în anumite condiții.

În fine, generalizându-se asupra celor analizate și expuse, se poate de concluzionat, că autoritatea vamală răspunde față de particular (persoane fizice și juridice) pentru pagubele cauzate, atât prin acte administrative de autoritate, cât și prin fapte săvârșite de funcționarii vamali încadrați în serviciul vamal. Ca subiect al răspunderii apare autoritatea vamală, inclusiv, funcționarul vamal vinovat de fapta ilegală și această formă de răspundere se manifestă în repararea prejudiciului, inclusiv a prejudiciului moral - în cazurile prevăzute de legislația civilă, răspunderea administrativ-patrimonială nu este generală și nici absolută, ci are reguli speciale. Se propune o definiție, care ar reda mai exact specificul răspunderii administrativ-patrimoniale în domeniul vamal: Răspunderea administrativ-patrimonială constituie o formă a răspunderii juridice care este antrenată ori de câte ori sunt încălcate normele dreptului administrativ prin săvârșirea unei fapte ilicite de către autoritatea vamală cât și de funcționarul vamal, cauzatoare de prejudicii materiale și morale, cauzate prin actele administrative tipice sau asimilate, pentru limitele serviciului public altfel spus răspunderea administrației pentru reaua funcționare a serviciului public.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma cercetății efectuate, realizării scopului și obiectivelor formulate în introducere, întru fundamentarea concepției de instituire a unor noi instituții a dreptului administrativ, cum ar fi instituția răspunderii administrativ-disciplinare și instituția răspunderii administrativ-patrimoniale a funcționarilor vamali, tragem următoarele **concluzii generale**:

1. Răspunderea administrativă, ca instituție juridică de bază a dreptului administrativ, este relativ nouă. Inițial, ea a fost instituită în doctrina juridică franceză și avea drept scop răspunderea administratorului pentru daunele cauzate particularilor prin emiterea actelor juridice ilegale. Necesitatea unei noi răspunderi juridice apare atunci când există „deregări logice” în teoria uneia dintre formele de răspundere existente, ca urmare a apariției unor noi tipuri de fapte ilicite care necesită noi reglementări sancționatorii, adică, în cazul în care nu mai este asigurată concordanța dintre cele două categorii de criterii: conținut și formă. Fiecare formă de răspundere evocă tocmai regimul juridic al unei anumite categorii de ilicit, adică regimul juridic al răspunderii pe care acest ilicit o atrage [18,p.p. 318-323]. Orice formă a răspunderii juridice reprezintă reacția statului la comiterea unui tip concret de ilicit prin aplicarea față de autorul acestuia a unei anumite sancțiuni prevăzute de lege și în modul stabilit de lege. Deci formele răspunderii juridice, subiecții activi și cei pasivi ai acestora sunt condiționați de tipul ilictului.

2. Susținem opiniile savanților din domeniu referitor la necesitatea divizării ilictului administrativ și considerăm că acesta urmează a fi divizat nu în trei categorii, ci în patru, după cum urmează: *ilicitul administrativ propriu-zis; ilicitul administrativ-disciplinar; ilicitul administrativ-contravențional (începând cu 31 mai 2009 – ilicit contravențional); ilicitul administrativ-patrimonial.*

Fiecărei categorii de ilicit îi corespunde forma respectivă de răspundere:

- ilicitul administrativ propriu-zis atrage antrenarea răspunderii administrative. Subiectul pasiv al răspunderii (persoana fizică sau juridică față de care este aplicată răspunderea) este statul, în temeiul art. 1 din Legea nr. 1545 din 25.02.1998, cu modificările ulterioare, care prevede că „prezenta lege constituie actul legislativ de bază care reglementează cazurile, modul și condițiile de răspundere patrimonială a statului pentru prejudiciul cauzat prin acțiunile ilicite comise în procesele penale și contravenționale de organele de urmărire penală, de procuratură și de instanțele judecătorești”. Subiectul activ (organul sau funcționarul public dotat prin lege cu dreptul de a aplica sancțiunea respectivă) al acestei forme de răspundere este instanța de nivel internațional;

- ilicitul administrativ-patrimonial (cauzarea prejudiciului printr-un anumit ilicit) este temeiul răspunderii administrativ-patrimoniale. Subiect pasiv al acestei forme de răspundere poate fi atât persoana juridică (autoritatea vamală), cât și persoana fizică (funcționarul Serviciului Vamal).

Subiect activ este fie instanța de contencios administrativ, fie autoritatea vamală în care activează funcționarul sancționat;

- ilicitul administrativ-contravențional condiționează aplicarea răspunderii administrativ-contravenționale (începând cu 31 mai 2009 – răspunderii contravenționale). Subiecți pasivi ai răspunderii contravenționale pot fi atât persoana fizică (art. 16 Codul contravențional al RM, cât și cea juridică (art. 17 Cod contravențional al RM). Subiect activ al răspunderii contravenționale este statul prin intermediul organelor împuternicite prin lege (art. 393 din Codul contravențional al RM);

- ilicitul administrativ-disciplinar atrage după sine aplicarea răspunderii administrativ-disciplinare. Subiect pasiv al acestei forme de răspundere poate fi numai funcționarul Serviciului Vamal cu statut special. Subiect activ este instanța în care autorul ilicitului își exercită atribuțiile.

3. Instituția răspunderii contravenționale nu a constituit obiect de cercetare în această lucrare, deoarece din momentul intrării în vigoare a Codului contravențional al Republicii Moldova (31 mai 2009), dreptul contravențional s-a detașat de dreptul administrativ și a devenit o ramură distinctă în cadrul sistemului de drept. Ca urmare, răspunderea contravențională, fiind o instituție juridică de bază a dreptului contravențional, necesită o investigație separată.

4. Analizând diverse investigații științifice cu privire la răspunderea disciplinară a angajaților serviciului vamal, constatăm existența unor neclarități referitoare la: *formele răspunderii disciplinare, mecanismul juridic de aplicare a sancțiunilor, statutul juridic al actului prin care este aplicată sancțiunea disciplinară, modul de contestare a acestui act etc.*

În scopul conștientizării mecanismului juridic de aplicare a sancțiunilor disciplinare, împărtășim ideea precum că răspunderea disciplinară, ca formă distinctă a răspunderii juridice, la rândul său, urmează a fi divizată în *două categorii*:

- *răspunderea disciplinară pentru toți angajații ce nu dispun de un statut juridic special care este aplicată în modul stabilit de Codul muncii;*

- *răspunderea administrativ-disciplinară care poate fi aplicată numai față de funcționarii Serviciului Vamal cu statut juridic special, în baza și în modul prevăzut de Legea cu privire la Serviciul Vamal, Statutul disciplinar și Codul de etică și conduită al funcționarului vamal.*

5. Este indiscutabil că răspunderea administrativ-disciplinară se fundamentează pe ideile și principiile de bază ale răspunderii disciplinare, ca formă distinctă a răspunderii juridice. În același timp, răspunderea administrativ-disciplinară are caracteristicile sale, prin care se deosebește de răspunderea disciplinară propriu-zisă. Aceste caracteristici decurg din: *sfera reglementării juridice a proceselor de administrare; mecanismul juridic de reglementare a raporturilor juridice între subiectul activ și cel pasiv al răspunderii; modalitatea reglementării abaterilor disciplinare și a sancțiunilor disciplinare; forța juridică a actului de aplicare a sancțiunii disciplinare și modalitatea*

contestării lui.

6. Generalizând rezultatele diverselor investigații, concluzionăm că în prezenta lucrare sintagma „*răspunderea administrativ-disciplinară*” a funcționarului Serviciului Vamal, ca funcționar public cu statut special, este interpretată de către noi ca *o modalitate a răspunderii juridice, amplasată între răspunderea administrativă și răspunderea disciplinară, recunoscute în doctrină și în practică, ca forme distincte ale răspunderii juridice care poate avea loc în cazul comiterii cu vinovăție de către funcționarul Serviciului Vamal cu statut special a unei abateri disciplinare, prevăzute în statutul disciplinar, prin aplicarea de către organul împuternicit a unei sancțiuni disciplinare, prevăzute în actul administrativ nominalizat, respectând procedura reglementată în Codul administrativ, Statutul disciplinar și Codul de etică și conduită al funcționarului vamal.*

7. În viziunea noastră, investigarea teoriei și practicii aplicării răspunderii administrativ-patrimoniale pentru știința juridică națională este extrem de importantă. Dacă pentru *răspunderea patrimonială a statului pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare* există o reglementare constituțională expresă (vezi art. 53 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova), atunci în ce privește răspunderea administrativ-patrimonială pentru vătămarea persoanei într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri (art. 53 alin. (1) din Constituție), există neclarități. Mecanismul administrativ-juridic de executare a normei constituționale indicate nu poate fi considerat unul perfect. Nu există o claritate în acest sens nici în Codul administrativ al Republicii Moldova. De exemplu, Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică nr. 199 din 16.07.2010, în art. 23 alin. (2) - „Răspunderea demnitarului”, prevede: „Încălcările comise în exercițiul mandatului atrag răspunderea **disciplinară, civilă, contravențională sau penală**, în condițiile legii”. Dar unde este răspunderea **administrativ-patrimonială**? Doar această lege reglementează statutul majorității absolute a subiecților cu drept de a emite (adopta) acte administrative, prin care persoanele pot fi vătămăte într-un drept al său de o autoritate publică.

8. În procesul aplicării răspunderii administrativ-patrimoniale este necesar să se respecte strict principiile constituționale ale răspunderii statului, ale administrației vamale și funcționarilor vamali pentru daune, și anume: *răspunderea patrimonială exclusivă a statului pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare săvârșite în procesele penale; răspunderea patrimonială a autorității vamale pentru pagubele cauzate prin acte administrative sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, fiind inclus în cauză și funcționarul vinovat de încălcarea legii; răspunderea patrimonială solidară a autorității vamale și a funcționarilor vamali pentru pagubele cauzate domeniului public ori pentru proasta funcționare a serviciului vamal; răspunderea patrimonială a*

autorității vamale pentru limitele serviciului public.

9. Grație cercetărilor efectuate, îmbrățișăm și reiterăm următoarea definiție a răspunderii administrativ-patrimoniale: *răspunderea administrativ-patrimonială este acea formă a răspunderii juridice care constă în obligarea statului (a autorității vamale) la repararea pagubelor cauzate particularilor printr-un act administrativ ilegal sau prin refuzul nejustificat al administrației publice de a soluționa o cerere privitoare la un interes legitim.*

Prin cercetarea efectuată, considerăm că a fost soluționată **problema științifică importantă** ce consta în identificarea și determinarea celor mai importante caracteristici specifice răspunderii administrative pentru faptele frauduloase admise de către funcționarii vamali, răspunderea administrativ-patrimonială a autorității vamale pentru limitele serviciului public, răspunderea solidară a funcționarului vamal și a autorității vamale pentru prejudiciile cauzate prin acte administrative cu caracter normativ, acte administrative cu caracter individual, acte reale, contracte administrative cât și prin operațiuni administrative, dezvoltarea teoriei răspunderii funcționarului vamal și a autorității vamale, fapt care a permis conturarea regimului juridic al răspunderii administrativ-disciplinare și administrativ-patrimoniale a acestora, moment necesar fundamentării măsurilor de optimizare a legislației din Republica Moldova, inclusiv prin formularea unor propuneri de *lege ferenda*,

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea problemei științifice importante sunt:

1. **Un rezultat important obținut care contribuie la soluționarea problemei științifice abordate** rezidă în fundamentarea științifică și argumentarea bazei normative a răspunderii administrative în domeniul vamal. Această cercetare a condus la precizarea și dezvoltarea acestui tip de răspundere juridică, creând o bază teoretică referitoare la răspunderea administrativă în activitatea vamală.

2. Un alt **rezultat obținut care contribuie la soluționarea problemei științifice valoroase** este constatarea faptului că majoritatea caracteristicilor generale ale răspunderii administrative sunt specifice și răspunderii administrative în domeniul vamal. Cu toate acestea, în cadrul acestei instituții de drept, există momente specifice, cum ar fi calitatea distinctă și cea specială a subiecților implicați în procesul de administrare în domeniul vamal, aplicarea normelor răspunderii administrative în contextul relațiilor economice externe și interacțiunea cu raporturile administrative corespunzătoare.

3. Alt **rezultat obținut care contribuie la soluționarea problemei științifice importante** constă în atingerea obiectivelor referitoare la identificarea și analiza particularităților răspunderii administrative în activitatea vamală. Aceasta s-a realizat prin clarificarea aspectelor specifice ale

răspunderii administrative în activitatea vamală și concretizarea lor, ceea ce a permis identificarea neclarităților din legislație ce necesită soluționare pentru a asigura o aplicare echitabilă a legislației în domeniu.

În baza cercetării științifice efectuate, pornind de la concluziile formulate, prezentăm următoarele **recomandări**:

1. De a completa doctrina la capitolul sistemului național de răspundere juridică cu trei forme distincte: ***răspunderea contravențională, răspunderea administrativ-disciplinară și răspunderea administrativ-patrimonială.***

2. Recomandăm instituțiilor de învățământ cu profil juridic din țară, de a introduce modificările de rigoare în curricula universitară la disciplina ***Drept administrativ***, la capitolul „***Răspunderea administrativă***”, reieșind din interpretarea conceptuală nouă cu privire la formele răspunderii juridice, inclusiv răspunderii administrative.

3. De a perfecționa cadrul juridic al instituției răspunderii administrative, introducând unele modificări și completări normative, și anume:

3.1. De a modifica conținutul art. 56 din Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr. 158 din 04.07.2008 și expunerea acestuia în următoarea redacție:

„Articolul 56. Răspunderea funcționarului public

Pentru încălcarea îndatoririlor de serviciu, a normelor de conduită, pentru prejudiciul material sau moral pricinuit prin comiterea de infracțiuni, contravenții, delict administrative sau disciplinare, pentru nerespectarea procedurii de soluționare a petiției, funcționarul public poartă răspundere penală, contravențională, administrativ-disciplinară și administrativ-patrimonială, după caz”.

3.2. De a modifica conținutul art. 49 alin. (1) și (2) din Legea cu privire la Serviciul vamal după cum urmează:

„Articolul 49. Răspunderea funcționarului vamal

(1) Pentru neîndeplinirea îndatoririlor de serviciu, pentru încălcarea normelor de etică și conduită, pentru prejudiciul material și/sau moral cauzat prin comiterea unei infracțiuni, contravenții, a unui delict administrativ sau disciplinar, pentru nerespectarea procedurii de soluționare a petițiilor, funcționarul vamal poartă răspundere penală, contravențională, administrativ-disciplinară și administrativ-patrimonială, după caz.

(2) Răspunderea administrativ-disciplinară reprezintă o măsură de constrângere statală și se manifestă prin reacția autorității vamale la comiterea de către funcționarul vamal a unei abateri disciplinare sau la nerespectarea procedurii de soluționare a petiției prin aplicarea față de acesta a unei sancțiuni disciplinare prevăzute de lege și în modul stabilit de lege”.

3.3. De a modifica art. 53 alin. (7) din Legea cu privire la Serviciul vamal nr. 302/2017 și expunerea acestuia în următoarea redacție:

„(7) Actul administrativ de sancționare administrativ-disciplinară poate fi atacat în instanța de contencios administrativ, în conformitate cu prevederile Codului administrativ, fără respectarea procedurii prealabile”.

Cercetările în perspectivă sunt direcționate spre:

- a) Identificarea unor mecanisme noi de consolidare a instituției răspunderii administrative în domeniul vamal, inclusiv la nivel internațional;
- b) Cercetarea aspectelor și limitelor dreptului discreționar al autorității publice în vederea asigurării securității statului, drepturilor și libertăților persoanei;
- c) studierea în continuare a impactului și efectelor adoptării actelor reale și contractelor administrative, actelor administrative individuale (*acte favorabile și acte defavorabile*), actelor administrative normative de către autoritatea vamală, precum și a răspunderii în domeniul vamal a participanților la relațiile economice externe, problema încasării plăților vamale la bugetul de stat etc.

Avantajele elaborărilor propuse constau în elucidarea esenței și specificului răspunderii administrative în domeniul vamal, iar concluziile enunțate vor evidenția aspecte pozitive și deficiențe în acest domeniu, exprimându-se în propuneri de optimizare, inclusiv *de lege ferenda*.

Impactul asupra științei și culturii. Prin rezultatele obținute, concluziile și recomandările științifice formulate, cercetarea de doctorat va contribui la clarificarea problematicii răspunderii administrative în domeniul vamal și la consolidarea acesteia, la dezvoltarea continuă a științei dreptului administrativ. În același timp, prin conținutul său, considerăm că cercetarea dată este de natură să prefigureze noi direcții de cercetare științifică în domeniul răspunderii administrative în domeniul vamal, precum și în dreptul administrativ în general.

BIBLIOGRAFIE

1. ALEXANDRU, I. *Drept administrativ european*. București: Universul juridic, 2008, 382 p. ISBN 978-973-127-081-4.
2. BALTAG, D. *Teoria răspunderii juridice: aspecte doctrinare, metodologice și practice*: tz. De doct. Hab. În drept. Chișinău: ULIM, 2008. 292 p.
3. BOTOMEI, V. *Răspunderea administrativă: aspecte practico-științifice în plan comparat – Republica Moldova și România*: tz. de doct. în drept. Chișinău, 2013, 250 p.
4. CÂRNAȚ, T., CIOBANU, O. Controlul vamal al mărfurilor și mijloacelor de transport. În: *Revista Națională de Drept* nr. 5 din 2015, 68 p. ISSN-0770.
5. CLIPA, C. *Drept administrativ. Teoria funcției publice (II)*. București: Editura Hamangiu, 2013, 428 p.; ISBN/ISNN:978-606-678-822-9
6. CORBEANU, I. *Drept Administrativ*. București: Ed. Lumina Lex, 2002. 400 p. ISBN 9735886448.
7. Costachi Gh., Rolul justiției în edificarea statului de drept, Chișinău, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Print –Caro, 2021, 1071 p., ISBN 978-9975-56-894-4
8. CREANGĂ, I. *Curs de drept administrativ. Vol. I*. Chișinău: EPIGRAF, 2004. 336 p. ISBN 9975-924-15-8.
9. DABU, V. *Răspunderea juridică a funcționarilor publici*. București: Global Lex, 2000. 432 p. ISBN 9739974511.
10. GÂRBULEȚ, I. *Răspunderea disciplinară a executorului judecătoresc*. In: *Revista română de executare silită*, nr. 1/2011, 28 p. ISSN: 1584-8892.,
11. GEORGESCU, L. *Răspunderea patrimonială a lucrătorilor. Răspundere civilă, contractuală. Drept intern și comparat*. București: Universul Juridic, 2011, 277 p. ISBN/ISSN:978-973-127-490-4
12. GUȚULEAC, V., COMARNIȚCAIA, E., SPÎNU I. *Drept administrativ*. Chișinău: Î.S.F.E.P. „Tipografia Centrală”, 2013. 600 p.
13. IORGOVAN, A. *Drept administrativ*, vol. III. București: Procardia, 1993. 427 p..
14. MANDA, C. *Drept administrativ comparat. Controlul administrativ în spațiul juridic european*. București: Lumina Lex, 2005. 288 p.
15. MIRICĂ, Ș. C., Aplicabilitatea art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului în litigiile referitoare la funcționarii publici. In: *Revista de Drept Public* nr.4/2009, p. 113-114.
16. MORARU, E. *Răspunderea juridică a statului în dreptul intern: aspect istorice, teoretice și practice*: autoreferat a tezei de doctor în Drept. Chișinău: ULIM, 2014. 32 p
17. NEGULESCU, P. *Tratat de drept administrativ român*. ed. IV, vol.1. București: Ed.Mîrvan, 1934, 592

18. NEGRU, B., NEGRU, A. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău: Bons Offices, 2006. 520 p. ISBN: 9975928900.
19. ORLOV, M. BELECȚIU, Ș. *Drept administrativ*. Chișinău: „Elena V.I.”, 2005. 270 p. ISBN 9975-935-88-5
20. PETRESCU, R. N. *Drept administrativ*. 2009, p.624. ISBN 978-606-522-140-6.
21. POSTELNICU R. P. *Statutul funcționarului public*. București: Ed.Universitar, Carol Davila, 2006, 395 p.
22. PREDĂ, M. *Drept administrativ: Partea generală, ed. revăzută și actualizată*. București: Lumina Lex, 2001. 480 p., ISBN 973-588-286-8.
23. SĂNTĂI, I. *Drept administrativ și știința administrației*. Volumul II. Cluj Napoca: Risoprint, 2008. 450 p. ISBN: 978-973-751-707-4.
24. SLĂNICĂȘANU I. P. *Teoria funcției publice*. Brăila: Ed. Evrica, 1999. 631p. ISBN 973-9499-76-7.,
25. ȘTEFĂN, E. E. *Răspunderea juridică. Privire specială asupra răspunderii în domeniul administrativ*. București: Editura Pro Universitaria, 2013. 360 p. ISBN 9786066478205
26. SUCEAVĂ, I. *Drept vamal*. Craiova: Sitech, 2007. 216 p.
27. TARHON, V. G. *Răspunderea patrimonială a organelor administrației de stat și realizarea controlului judiciar indirect al legalității actelor administrative*. București, 1967. 221 p.,
28. TEODORESCU, A. *Noțiuni de drept administrativ*. București: Tipografia Eminescu, Tratat, 1915. vol. I,
29. TOFĂN, D. A., *Drept administrativ*, Vol.II. București: All Beck, 2009. 386 p. ISBN 978-973-115-458-9.
30. TRĂILESCU, A. *Drept administrativ. Tratat elementar*. București: Ed.All.Beck, 2002. 451 p. ISBN 973-655-190-3.
31. UNGUREANU, C. Protecția drepturilor nepatrimoniale cu privire specială asupra drepturilor personalității în concepția noului Cod Civil. In: *RRDP*, 1/2012. Editura: Universul Juridic. ISBN: 1843-2646-01201
32. VEDINAȘ, V. *Drept administrativ*. București: Universul Juridic, 2009. 516 p. ISBN 9789731272290.,
33. Савин, В.Н., Ответственность государственной власти перед обществом. Государство и право, № 12/2000
34. НОЗДРАЧЕВ, А.Ф. *Таможенное право: Учебник*. Москва: Wolters Kluwer, 2007. 688 с. ISBN 978-5-466-00218-6.

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI

I. Publicație în carte de specialitate: LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI DE DOCTORAT

Articole în culegeri de studii științifice:

1. BODLEV, Sergiu. Unele aspecte privind răspunderea administrativă a funcționarilor vamali. In: *Buletinul științific al Universității de Stat "Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul, Seria "Științe Sociale"*. 2020, nr. 2(12), pp. 87-116.

Articole științifice în reviste de profil:

1. BODLEV, Sergiu. Identificarea reglementărilor legale aferente răspunderii administrativ-disciplinare aplicate colaboratorilor vamali. In: *Legea și viața*, decembrie 2017, pp. 8-12.
2. BODLEV, Sergiu. Răspunderea patrimonială a autorităților vamale. În: *Legea și Viața*. 2018, nr. 1(313), pp. 27-31.
3. BODLEV, Sergiu. Contestarea acțiunilor ilegale ale angajaților vamali. În: *Legea și Viața*. 2018, nr. 2(314), pp. 46-50.
4. BODLEV, Sergiu. Delimitarea contravențiilor vamale prevăzute la art. 287 Cod contravențional al RM de cele stabilite la art. 231 cod vamal al RM. În: *Legea și Viața*. 2018, nr. 3(315), pp. 36-40.
5. BODLEV, Sergiu. Procedura de contestare a actelor administrative emise de autoritatea vamală. În: *Jurnalul JURIDIC NAȚIONAL: teorie și practică*. 2018 nr.1(29), pp.47-52,
6. BODLEV, Sergiu; ZUBCO, Valeriu. Unele opinii privind răspunderea administrativ-disciplinară ca formă de influențare a creșterii profesionalismului funcționarilor vamali. In: *Legea și Viața*. 2018, nr. 12(324), pp. 10-14.
7. BODLEV, Sergiu; ZUBCO, Valeriu. Dimensiunea răspunderii disciplinare a funcționarului vamal. In: *Legea și Viața*. 2019, nr. 3/1(327), pp. 21-26.
8. BODLEV, Sergiu. Reflecții asupra răspunderii administrative a funcționarilor vamali (publici) -aspecte legislative și doctrinare. In: *Legea și Viața*. 2020, nr. 8-9(344-345), pp. 15-19.
9. BODLEV, Sergiu, Confiscarea specială în dreptul vamal - probleme și soluții. În: *Analele Științifice ale Universității de Stat "Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul* 2014,nr.10,pp.186-189

Articole în culegeri de lucrări științifice ale conferințelor naționale și internaționale

1. **BODLEV, Sergiu. Responsabilitatea ofițerilor vamali în cadrul activităților vamale prin prisma integrării în spațiul European.** În: *Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*. Vol. I, 7 iunie 2017, Cahul: Tipografia „CentroGrafic” SRL, Cahul, 2017, pp. 21-24.
2. **BODLEV, Sergiu. Rolul dreptului vamal sancționar în consolidarea statului de drept.** In: *Teoria și practica administrării publice*. 17 mai 2018, Chișinău, Republica Moldova: Academia de Administrare Publică, 2018, pp. 318-323,
3. **BODLEV, Sergiu. Particularități ale răspunderii administrativ-patrimonială a funcționarilor vamali.** In: *Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ. Secția: Științe juridice*. Ediția 5-a, 10 decembrie 2019, Cahul. Cahul: Tipografia "Centrografic", 2019, pp. 5-10.
4. **BODLEV, Sergiu. Particularitățile răspunderii administrativ-contravenționale a funcționarilor vamali.** In: *Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ, Secția: Științe juridice*. Ediția 4-a, 10 decembrie 2019, Cahul. Cahul: Tipografia "Centrografic", 2019, pp. 180-186.
5. **BODLEV, Sergiu. Răspunderea administrativ-disciplinară a funcționarilor vamali (publici) - aspecte legislative și doctrinare.** In: *Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*. Vol. VII, Partea 1, 5 iunie 2020, Cahul, Republica Moldova: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu din Cahul, 2020, pp. 173-179.
6. **BODLEV, Sergiu. Accepțiunea juridică a răspunderii administrativ-patrimoniale în domeniul vamal în Republica Moldova.** In: *Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*. Vol.8, Partea 1, 4 iunie 2021, Cahul. Republica Moldova: Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu din Cahul, 2021, pp. 120-125. ISBN 2587-3563.
7. **BODLEV, Sergiu. Răspunderea morală a funcționarilor vamali pentru ilegalitățile admise în timpul desfășurării activităților profesionale.** In: *Rolul științei în reformarea sistemului juridic și politico-administrativ*. Secția: Științe juridice. Ediția 6, 10 decembrie 2020, Cahul. Cahul: Tipografia "Centrografic", 2021, pp. 118-124. ISBN 978-9975-88-037-4.
8. **BODLEV, Sergiu. Conexiune între constrângerea administrativă și răspunderea administrativă în dreptul vamal.** In: *Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*. Vol.9, Partea 1, 3 iunie 2022, Cahul. Republica Moldova: Tipografia "Centrografic" SRL, 2022, pp. 195-199.
9. **BODLEV Sergiu. Vinovăția - factor decizional în angajarea răspunderii administrativ-disciplinare a funcționarilor vamali.** În "*Perspectivile și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației*" Volumul X, Partea 1, 7 iunie 2023, Cahul, Moldova, Tipografia "Centrografic" SRL, 2023, 227-232.
10. **BODLEV, Sergiu. Respect for the correlation between moral, religious and legal values of the rule of law – mandatory condition in the process of administrative-disciplinary liability of customs officials in the Republic of Moldova.**

PARS – Administrație Publică și Studii Regionale – revista științifică oficială a Facultății de Drept și Științe Administrative, Galați, România, publicată în domeniul administrației publice de Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România, 16 (1), 2023, p.p.141-150. **ISSN (online): 2065-569X**

11.BODLEV, Sergiu. Exigențe în perfecționarea profesionalismului juridic ale funcționarilor vamali. În ”Dialogi juridici” Tudorel Toader, Iași, Editura Universității ”A.I.Cuza”, 2023, p.p.39-50, ISBN: 978-606-714-816-9.

ADNOTARE

Sergiu BODLEV „Răspunderea administrativă în domeniul vamal”,
Teză de doctor în drept, specialitatea 552.02 - Drept administrativ, Chișinău, 2023,

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 256 de titluri, 128 de pagini text de bază, patru anexe. Rezultatele obținute au fost publicate în 21 de lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: abatere disciplinară, act de procedură, bun material, cercetare, convingere, constrângere, drept vamal, funcționar vamal, răspundere administrativ-disciplinară, răspundere administrativ-patrimonială, probe, patrimoniu, serviciu vamal.

Domeniul de studiu: științe juridice, specialitatea 552.02 – Drept administrativ.

Scopul acestei lucrări constă în efectuarea unei investigații științifice asupra răspunderii administrative (disciplinare, patrimoniale, morale) în domeniul vamal în vederea fundamentării, identificării și analizei condițiilor generale și particularităților acestora prin prisma legislației Republicii Moldova. Argumentarea catalogării răspunderii administrative în răspundere administrativ-disciplinară, administrativ-patrimonială, inclusiv răspunderii morale a funcționarilor vamali.

Obiectivele cercetării: identificarea conceptului de răspundere administrativ-disciplinară și administrativ-patrimonială în domeniul vamal, expus în doctrină, precum și în acte normative naționale, analiza și relevarea răspunderii administrativ-disciplinare și administrativ-patrimoniale atât în legislația națională, cât și în cea internațională din domeniul vamal, formularea definițiilor răspunderii administrativ-disciplinare cât și administrativ-patrimoniale în domeniul vamal prin prisma dreptului comparat, doctrinei juridice și legislației din domeniu; identificarea accepțiunilor teoretice legate de demarcarea răspunderii administrative disciplinare și patrimoniale de alte forme de răspundere juridice; prezentarea conceptului, expunerea concluziilor și recomandărilor prin analiza imperfecțiunilor legislative și propunerilor de *lege ferenda*, care în perspectivă vor contribui la îmbunătățirea activității autorității vamale.

Noutatea științifică și originalitatea rezultatelor obținute rezidă în faptul că teza de doctorat se plasează printre primele lucrări axate pe cercetarea răspunderii administrative în domeniul vamal, și anume: a răspunderii administrativ-disciplinare, răspunderii administrativ-patrimoniale și răspunderii contravenționale a funcționarului public cu statut special – funcționar vamal, precum și răspunderii administrativ-patrimoniale a autorității vamale în raport cu statutul juridic al altor categorii de angajați și funcționari publici din administrația publică. Lucrarea este orientată spre cercetarea caracteristicilor și condițiilor esențiale ale răspunderii administrative în domeniul vamal, spre identificarea tipurilor de răspundere administrativă, a trăsăturilor răspunderii administrative în domeniul vamal, a tipurilor de subiecți ai răspunderii administrative în raporturile delictuale care apar între subiecții autorității vamale și participanții la relațiile economice externe,

Problema științifică importantă soluționată a constat în identificarea și determinarea celor mai importante caracteristici specifice răspunderii administrative din cauza greșelilor admise de către funcționarii vamali, răspunderea administrativ-patrimonială a autorității vamale pentru limitele serviciului public, răspunderea solidară a funcționarului vamal și a autorității vamale pentru prejudiciile cauzate prin acte normative, acte administrative individuale, acte reale, contracte administrative cât și operațiuni administrative, analiza științifică importantă atât a teoreticienilor, cât și propunerilor de *lege ferenda*.

Importanța teoretică. Importanța teoretică a acestei teze constă în studierea, prin prisma dreptului administrativ, atât a răspunderii administrativ-disciplinare a funcționarului vamal (funcționar public cu statut special) pentru abaterile disciplinare, admise în procesul de executare a obligațiilor de serviciu, cât și a răspunderii administrativ-patrimoniale a autorității vamale pentru prejudicii produse prin acte normative, acte administrative individuale, acte reale, contracte administrative cât și operațiuni administrative, a conținutului și particularităților sale, răspunderii solidare a autorității vamale cu funcționarul vamal, cumulul răspunderii administrativ-disciplinare și administrativ-patrimoniale a funcționarilor vamali cu alte forme ale răspunderii administrative.

Valoarea aplicativă. Valoarea aplicativă a tezei constă în faptul că rezultatele cercetărilor obținute ar putea fi folosite: în perfecționarea și dezvoltarea doctrinelor juridice ce vizează răspunderea administrativă în domeniul dreptului vamal, la elaborarea noilor reglementări juridice necesare în special organelor jurisdicționale, în procesul de instruire - în cursul de prelegeri, seminare și lucrări practice la studierea dreptului vamal, și anume a răspunderii administrative în domeniul vamal, în procesul de elaborare și adoptare a noii legislații în domeniul activității vamale. Pe aceste coordonate în teză sunt prezentate contribuții științifice și recomandări practice îndreptate spre obținerea rezultatelor capabile să influențeze dezvoltarea unor direcții în știință, legislație și practică.

Implementarea rezultatelor cercetării. Anumite concluzii ale tezei de doctor au fost relatate în cadrul mai multor conferințe internaționale și naționale, publicate în ediții de specialitate, moment care a contribuit la aprofundarea bazei teoretice privind răspunderea administrativă în domeniul vamal. Rezultatele obținute urmează a fi realizate în cursurile de drept vamal din cadrul studiilor universitare și postuniversitare, de pregătire a funcționarilor vamali, precum și pentru sporirea nivelului lor profesional.

АННОТАЦИЯ

Серджиу БОДЛЕВ „Административная ответственность в таможенном деле”

Диссертация на соискание учёной степени доктора права.

Специальность 552.02 – Административное право, Кишинэу, 2023 г.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 256 наименований, 4 приложения, 128 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 21 научных статьях.

Ключевые слова: таможенное право, административно-дисциплинарная ответственность, административная ответственность, дисциплинарное нарушение, принуждение, таможенник, процессуальный акт, исследование, доказательства, имущество, материальные блага, таможенная служба.

Область изучения. Юридические науки. Специальность 552.02 – Административное право.

Цель настоящей работы - провести научное исследование административной ответственности (дисциплинарной, патримониальной, моральной) в таможенной сфере для обоснования, выявления и анализа ее общих условий и особенностей в свете законодательства Республики Молдова. Аргументировать классификацию административной ответственности на административно-дисциплинарную, административно-патримониальную, в том числе моральную ответственность должностных лиц таможенных органов.

Задачи исследования: выявить понятие административно-дисциплинарной и административно-патримониальной ответственности в таможенной сфере, закрепленное в доктрине, а также в национальных нормативных актах; проанализировать и раскрыть административно-дисциплинарную и административно-патримониальную ответственность как в национальном, так и в международном законодательстве в таможенной сфере; сформулировать определения административно-дисциплинарной и административно-патримониальной ответственности в таможенной сфере через призму сравнительного правоведения, правовой доктрины и законодательства в данной сфере; выявление теоретических смыслов, связанных с отграничением административно-дисциплинарной и административно-патримониальной ответственности от иных форм юридической ответственности; изложение концепции, представление выводов и рекомендаций через анализ несовершенства законодательства и предложения *lege ferenda*, которые в дальнейшем будут способствовать совершенствованию деятельности таможенного органа.

Научная новизна и оригинальность полученных результатов заключается в том, что кандидатская диссертация является одной из первых работ, посвященных исследованию административной ответственности в таможенной сфере, а именно: административно-дисциплинарной ответственности, административно-патримониальной ответственности и ответственности за правонарушения гос.служащего с особым статусом - должностного лица таможенного органа, а также административно-патримониальной ответственности таможенного органа по отношению к правовому статусу иных категорий работников и государственных служащих в сфере государственного управления.

Результаты исследования, способствующие решению важной научной проблемы: заключалась в выявлении и определении важнейших особенностей административной ответственности за ошибки, допущенные должностными лицами таможенных органов, административно-патримониальной ответственности таможенного органа за пределы государственной услуги, солидарной ответственности должностного лица таможенного органа и таможенного органа за вред, причиненный нормативными актами, индивидуальными административными актами, реальными актами, административными договорами, а также административными операциями, важный научный анализ как теоретических положений, так и предложений *lege ferenda*.

Теоретическая важность: значимость диссертации состоит в исследовании через призму административного права как административно-дисциплинарной ответственности должностного лица таможенного органа за дисциплинарный проступок, допущенный в процессе исполнения служебных обязанностей, так и административно-патримониальной ответственности таможенного органа за вред, причиненный нормативными актами, индивидуальные административные акты, реальные акты, административные договоры, а также административные операции, ее содержание и особенности, солидарная ответственность таможенного органа с должностным лицом таможенного органа, кумуляция административно-дисциплинарной и административно-патримониальной ответственности должностных лиц таможенных органов с иными формами административной ответственности.

Прикладная ценность. Результаты полученных исследований могут быть использованы: при совершенствовании и развитии правовых доктрин об административной ответственности в области таможенного права, при разработке новых правовых норм; - в ходе лекций и практических занятий по изучению таможенного права, а именно административной ответственности в сфере таможенного дела, в процессе разработки и принятия нового законодательства в сфере таможенной деятельности. В диссертации сформулированы научные понятия и практические рекомендации, направленные на получение результатов, способных повлиять на развитие направлений в науке, законодательстве и практике.

Внедрение результатов исследований. Некоторые выводы докторской диссертации были изложены в международных и национальных конференциях, опубликованы в специализированных изданиях, что способствовало углублению теоретических основ административной ответственности в таможенном деле. Полученные результаты следует изложить на курсах изучения таможенного права в ВУЗ-ах и в аспирантуре, для обучения таможенных служащих, а также для повышения уровня профессиональной подготовки.

ANNOTATION

**Sergiu BODLEV "Administrative responsibility in the customs field",
Doctoral thesis in law, specialty 552.02 - Administrative Law, Chisinau, 2023.**

Thesis structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 256 titles, 4 annexes, 128 pages of basic text. The obtained results were published in 21 scientific papers.

Keywords: Customs law, administrative-disciplinary liability, administrative-patrimonial liability, disciplinary violation, persuasion, coercion, customs officer, procedural act, research, evidence, patrimony, material good, customs service.

Field of study. Legal sciences, speciality 552.02 - Administrative law.

The aim of this paper is to carry out a scientific investigation on administrative liability (disciplinary, patrimonial, moral) in the customs field in order to substantiate, identify and analyse its general conditions and particularities in the light of the legislation of the Republic of Moldova. To argue the categorization of administrative liability into administrative-disciplinary liability, administrative-patrimonial liability, including moral liability of customs officials.

Objectives of the research: to identify the concept of administrative-disciplinary and administrative-patrimonial liability in the customs field, as set out in the doctrine, as well as in national normative acts, to analyse and reveal administrative-disciplinary and administrative-patrimonial liability in both national and international legislation in the customs field, to formulate definitions of administrative-disciplinary and administrative-patrimonial liability in the customs field through the prism of comparative law, legal doctrine and legislation in the field; identification of the theoretical meanings related to the demarcation of administrative disciplinary and patrimonial liability from other forms of legal liability; presentation of the concept.

The scientific novelty and originality of the results obtained lies in the fact that the PhD thesis is among the first works focused on the research of administrative liability in the customs field, namely: the administrative-disciplinary liability, the administrative-patrimonial liability and the misdemeanour liability of the civil servant with special status - customs official, as well as the administrative-patrimonial liability of the customs authority in relation to the legal status of other categories of employees and civil servants in the public administration. The work is aimed at researching the essential characteristics and conditions of administrative liability in the field of customs, at identifying the types of administrative liability, the features of administrative liability in the field of customs, the types of subjects of administrative liability in tort relations arising between the subjects of the customs authority and participants in foreign economic relations.

Obtained results that contribute to the solution of an important scientific problem: solved consisted in identifying and determining the most important specific features of administrative liability due to mistakes admitted by customs officials, the administrative-patrimonial liability of the customs authority for the limits of public service, the joint and several liability of the customs official and the customs authority for damages caused by normative acts, individual administrative acts, real acts, administrative contracts as well as administrative operations, the important scientific analysis of both theorists and proposals of lege ferenda.

Theoretical meaning of the research: The doctoral thesis addresses, in its content, the problems and aspects that we considered to be the most important and that are required to be correctly understood and applied pertinently in practice. Theoretically, the doctoral thesis is an approach to the controversial opinions and proposals presented in the literature of the Republic of Moldova, as well as foreign, with special reference to the institution of administrative liability in the field of customs law. From the point of view of the theoretical side, it is possible to elaborate the adequate strategy for improving the activity of the customs bodies of the Republic of Moldova in combating the injustices received from inside and outside the customs system of the Republic of Moldova. In this context, the theoretical importance lies in the fact that the paper presents by itself a well systematized study and documented by practical solutions and can be considered in university and postgraduate studies - in teaching customs, and in spreading modern ideas on the activity customs authorities of the Republic of Moldova.

Practical value of the work: The applicative value of the thesis consists in the fact that the results of the obtained researches could be used: in the improvement and development of the legal doctrines aiming at the administrative responsibility in the field of customs law, in the elaboration of the new necessary legal regulations. - in the course of lectures, seminars and practical work on the study of customs law, namely administrative liability in the field of customs, in the process of drafting and adopting new legislation in the field of customs activity. On these coordinates in the thesis are made scientific contributions and practical recommendations aimed at obtaining results capable of influencing the development of directions in science, legislation and practice.

Implementation of the scientific results. Certain conclusions of the doctoral thesis were reported in several international and national conferences, published in specialized editions, which contributed to the deepening of the theoretical basis on administrative liability in customs. The results obtained are to be achieved in the courses of customs law within the university and postgraduate studies, for the training of the customs officials as well as for the raising of the professional level.

BODLEV SERGIU

RĂSPUNDEREA ADMINISTRATIVĂ ÎN DOMENIUL VAMAL

552.02 DREPT ADMINISTRATIV

552.02 - DREPT ADMINISTRATIV

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: data 21.11.2023
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 2,8

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 30 ex.
Comanda nr.

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova
Mun. Chișinău, str. Alexei Mateevici, 60, MD 2019